« بوزانتيون »
ارمنيجه يومى وسياسى غزته . صاحب امتياز ومدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه واداره خانه سى باب عالى جاده سنده ۳۸ نمرو
داخلنده در

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 ոսկի, վեցամսեայ $3\frac{1}{2}$, եռամսեայ 2։ — Արտասահման 40 Ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, ըստ կրճատ Նօթին։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Իւրիմաց Թերթին կ'առաքուի մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆԻՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Ali Djaddessi. No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 295 — Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1897 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 16/28 — 2 ՃԷՄԱԶԻ ԻՒԼ ԱԽԸՐ 1315 — 16 ԹԷՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ 1313 — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 295

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի 1897-1898

Ամսոյս վերջը կ'աւարտի ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆի անդրանիկ Տարեշրջանը։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ իր Բ. Տարեշրջանին մէջ պիտի հրատարակուի միեւնոյն հիմնագրով, բայց աւելի ընդարձակ պարունակութեամբ, (Գրական ճիւղին մէջ մանաւանդ,) երբ սկսի տալու իր սեփական արագատիպ մեքենայով։ — ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ իր ամէն Թիւով կ'պարունակէ Խմբագրականներ օրուան Ազգային, Քաղաքական եւ Ընկերական խնդիրներուն վրայ, եւ Ցօղ-ծնէր կարող աշխատակիցներէ, որք վասամբ վճարեալ են։ — ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ մեծ կարեւորութիւն կու տայ Ազգային Գաւառական կեանքին, եւ ունի ամէնէն ճոխ եւ ամէնէն ընտրելագոյն բաժինը Նամակագրութեանց, եւ Գաւառային Թղթակիցներու։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ ընդարձակ տեղ մը կու տայ Գիտական ճիւղին, գլխաւոր պաշտօն սեպելով իրեն՝ նպաստել դաստիարակ, ճիշդ եւ զօրաւոր ծանօթութեանց տարածման Ազգին մէջ։ — ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ կու տայ Ազգային, Քաղաքական, Ներքին եւ Արտաքին լուրերը ամէնէն ճոխ եւ ամէնէն նոր հաւաքածոն, նոյն օրուան Պաշտօնականներէն, Հեռագրերէն, Սեփական լուրերէ, եւ Ամերիկեան թերթերէն քաղուածներէն հետ Անգլիական, Գերմանական, Իտալական եւ Ֆրանսական թերթերէն։ Իր Թերթօն Ֆրանսական վէպեր միայն չի պարունակեր։ Նոր նիւթեր, ու ընդ որ ազգային կեանքէ վէպեր, լոյս պիտի տեսնեն հոն։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆի բաժանորդագրութեան գինը կ'գտնուի անձեռնմխելի վիճակի մէջ։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ անկախ թերթ է, որ ո՛չ մէկ խմբակէ, կուսակցութենէ, անձնականութենէ, կամ ամենթուրութենէ կախում ունի։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ բաց է կիրակէ ամէն օր, նաեւ ամէն Տօնի օրերը, կ'հրատարակուի։— Թղթակցական պատասխաններն ամէն օր ճշտիւ կ'յանձնուին։— ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ չի հրատարակեր տափական նորավէպեր, անբարոյական սիրավէպեր, եւն։— Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց մէջ ամէնէն շատ կարդացուած Հայաթերթն ըլլալով, ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ մեծագոյն յարմարութիւնը կ'ընծայէ Յայտարարութեանց։— Բաժանորդագրութիւնք ԿԱՆԽԻԿ են։

* * Հայ Ազգին մէջ առաջին անգամն է որ Բիւզանդիոնի ծաւալով (կ' մանր նիւթական պարունակութիւնով) հայերէն կամ հայատառ թերթ մը գաւառներ կ'ղրկուի տարեկան միայն 140 ղրշ.։ Ուստի, որոշուած գինէն զեղչ չըներ ընել։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԵՐԵՔԻ ԽՕՍՔ
ՄՐ. Ճ. ՀՕՒ ԴՈԼԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Մր. Ճ. Հուիդօլ առաջ դատապարութեան տէր, ... անգլիացի վաճառական մ'է, որ ընդարձակ գործեր կ'ընէ մեր հրապարակի վրայ։ Բարեգործութեան ալ ժամանակ կ'գտնէ։ զինադրեացի ազգի վաճառական մը, Մր. Կէթըրօյի եւ Պալյի Հաուզի գանձապետ Մր. Բիգի հետ, Նպաստամատոյց յանձնաժողովին անդամն է։ Իր ճառ Սօսիէթէ Օթօման տը Շանժ էն մը Վայէօռ Դրամատան ընդհ. ժողովին մէջ ուշագրաւ էր իր պարունակած ծանօթութիւններով ու խորհրդածութիւններով։ Նպաստակնիս այդ անպաշտօն Դրամատան գործերուն վրայ խօսիլ չէ։ Այն Դրամատուն 25 տարիէ ի վեր աշխատելուր ձեւամ ու մեծ փողթ չէ։ Բայց Մր. Ճ. Հուիդօլ, իբրեւ գործի մէջ եղած վաճառական որ աղէկ գիտէ Թուրքիոյ տնտեսական վիճակն եւ Կ. Պոլսոյ հրապարակին կացութիւնը, բաներ կ'ըսէ որոց նոյնքան անտարբեր չենք կրնար ըլլալ։ Մր. Հուիդօլ համոզուած է թէ «Աղէկ մատակարարուած սեղանաւորական ձեռնարկութեան մը համար տպագայ կայ միշտ Կ. Պոլսոյ մէջ, եւ այն տպագայ հիմակ աւելի յուսալից կը թուի քան մի քանի տարի պառաջ։ Վերջին տարիները Կ. Պոլսոյ վերաշինութեան կամ Պանքայի յաջողութիւններն ու միջոցները մեծ աչքի պակասեցան կարեւոր Դրամատուներու փակումովը, տնտեսական տագնապի երեւէն դրամագլուխներ ցրուեցաւ, նաև այն պատճառով որ Եւրոպա մեր առեւտրական ու սեղանաւորական հրապարակին առաջուան չափ ապահով չէ սուր։ Մնացած դրամատուներն անյուսական են հրապարակին պէտքերուն։ ... [illegible] ... չափազանցութիւն (...) ... ձեռնարկ նուազ եղած ... Կ. Պոլսոյ համար։ Բայց վաճառականութիւնը, մանաւանդ արտածումը նշանաւոր կերպիւ աւելցած են, ո՛չ միայն Կ. Պոլսոյ մէջ, այլ եւ Թուրքիոյ հրապարակներուն մէջ, որպէս Իզմիր, Պանդրմա, Նիկոմիդիա, եւ ուրիշ քաղաքներ որոց սեղանաւորական հրապարակն է ու պիտի մնայ Կ. Պոլիս։»

Այս առեւտրական աճման չարժառիթ կ'համարի Մր. Հուիդօլ «Կ. Պոլսոյ շրջակայ գաւառներու եւ Փոքր Ասիոյ հիւսիսային գաւառներու մէջ ... [illegible] ... հաստատումը, եւ շատ մը անմշակ հողերու բարեբեր ասոնը վերածումը, մանաւանդ Փոքր Ասիոյ Նորօրն երկաթուղի գծին։ Նիկոմիդիոյ ծովածոցին մէջ այնպիսի նաւահանգիստներն որք հինգ տարի առաջ հազիւ կէս-ատամնակ չէին կ'ունէին տարուայ ընթացքին մէջ, 1898ին մեծ ալիքներով եղանակին մէջ տարեկան մինչեւ հարիւր շոգենաւ բեռցուած պիտի ըլլան։»

Եւ այս առեւտրական շարժում, անգլիացի վաճառականին կարծիքով, տակաւին մանկութեան շրջանին մէջ է։ Զի Անատոլուի գծերուն, չափէն աւելի ազէտ եւ պահպանողական տակաւին նոր կ'ճանչնայ տնտեսական պարագայից փոփոխումը։ Իբրեւ օրինակ կրնայ յիշուիլ որ Իզմիր—Այտընի երկաթուղին, որ ի սկզբան, 500էն 600 ձմեր միայն կ'շահէր շաբաթն' հիմա 10էն 12,000 բոկի կ'շահի (անգլիական)։

Գալով ներածման վաճառականութեան՝ 1895ին Թուրքիա մտածուած ապրանքին քանակութիւնն 100ին 20 պակաս էր բաղդատմամբ 1895էն առջի տարիներուն, բայց այս նուազման պատճառները հիմնական չէին, եւ 1896ին տարբերութիւնն անհետացաւ, եւ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ առեւտուրին նկատմամբ 1897 տարին ո՛ եւ է նուազում ցոյց պիտի չտայ։

Մր. Հուիդօլի այս դիտողութեանց առջեւ բնական է մտածել որ եթէ գործունէութեան պատրաստ դաշտ մը կայ' տարրի մը եւ ծնալը կարեւորութիւն չունի. զի ուրիշ տարր մը շուտով անոր տեղը կը բռնէ։ Շահնուէրն ապրանք կը խնդրեն փոխադրելու համար, եւ վաճառները պարապ չեն կրնար երթեւեկել։ Կարեւորն այն է որ ազգաբնակութեան իւրաքանչիւր տարր ջանաձեռնար ըլլայ առեւտրական զարգացման մանանայէն մէջէն իր բաժինն հանելու։ Տնտեսական տարբեր շրջաններու կորուստներն ու միասիմեր նա կեցնելու չեն ո՛չ մէկ տարր՝ դրամական նոր շարժումին ամենայն եռանդով մասնակցելէ։ Հրեանոր գերմանն, օտարականը, պատրաստ են հաստատուիլ ուր որ բաց հող կայ եւ շահուելիք դրամ, երկրին զաւակներուն արհամարհած կամ չկրցած գործերը կատարելու եւ հարստանալու համար։ Այս կենսական ճգնաժամութեանց մէջ մեր սիրելի ազգայինք եւս իրենց իրաւացի բաժինն ունին անշուշտ։ Փոքր Ասիոյ հիւսիսային գաւառներու մէջ, եւ ի մասնաւորի մայրաքաղաքին մօտակայ կեդրոններու մէջ, Հայերն անտեսելի տարր մը չեն երբեք երկրագործ, խանութպան, վաճառական եւ սեղանաւոր։ Իրենց մէջ կան պատուաւոր Տուներ Նիկոմիդիոյ ծանօթ, եւ մայրաքաղաքին հետ շարունակ ի հաղորդակցութեան։ Բայց մինչեւ ցարդ ընիկ տարրին հետ միայն կը մրցէին։ Երկաթուղիներն իրենց հետ բերին գերման, աւստրիացի, հրեայ, անգլիացի եւ գաղղիացի վաճառականներ ալ, շատ մը հելլենահպատակներէ զատ։ Մրցումը հիմակ աւելի եւրոպական է։ Վաճառականութեան ու սեղանաւորութեան հին մեթոտներն հիմակ այնքան օգուտ չունին։ Պատուաւորութիւնն ու ճշդապահութիւնն ամէն ժամանակ յարգի եւ յական ձիրքեր են. հին վաճառականութեան մէջ ըլլայ թէ նորին մէջ, բայց ասոնք միայն չեն բաւեր այսօր։ Եւրոպական հրապարակներու պահանջներուն աւելի մօտիկ ծանօթութիւն, արդիւնաբերութեան ու շահագործութեան աւելի գիտական ծանօթութիւններ, գործածութեան աւելի կատարեալ մեթոտներ կ'պահանջուին, ... եւրոպական լեզուներու վարժութիւն եւ եւրոպականին ըստ կարի մօտեցող դաստիարակութիւն մը։ Այս պայմանով միայն կրնան մերայինք արդար բաժին մ'ունենալ այն տնտեսական յուսալից պարագային մէջ զոր կ'ուրուագծէ Մր. Հուիդօլ։ Մանաւանդ Նիկոմիդիա եւ Ռոտոսդօ կրնան յապագային մէջ մէկ Իզմիր ըլլալ, կամ գոնէ մէյ մէկ Սելանիկ։ Բայց ամէնուս համար ալ մտածելի նիւթ մ'է թէ ինչպէ՞ս ո՞ր աստիճան կ'պատրաստուին մրցումի մշակութիւնով ու գործի վարժութիւնով այս անխուսափելի բարգաւաճման մասնակցելու, եւ իրենց տնտեսական վիճակը բարւոքելու նոյն համեմատութեամբ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԳԱՀԻՐԷ, 9/21 Հոկտ.

Եգիպտական պետնը կ'պատրաստուի ճերընկալել Սիամի Թագաւորն որ իր եվրոպական ուղեւորութիւնը պիտի աւարտէ Նեղոսի ափերուն վրայ։ Շուլալոնկօրնի իր զբօսանաւով Աղեքսանդրիա կ'հասնի հոկտեմբերի վերջին շաբթուն, ուր պիտի ընդունուի Սարվէին եղբօր՝ բոլոր Մուխթար Ալի փաշայէ։ Երկու օր այնտեղ անցընելէ ետք, Գահիրէ պիտի գայ։ Ապտինի պալատը պատրաստուելու վրայ է Ն. Սիամական Վեհափառութեան տրամադրութեանն ներքեւ դրուելու համար։ Սպասելով այդ այցելութեան, Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստը կ'հիւրընկալէ այս միջոցիս Միջերկրականի անգլիական նաւատորմին Ա. բաժինն, որ Մալթայէն եկաւ ու կ'բաղկանայ երեք զրահաւորէ, մէկ յածանաւէ եւ մէկ թնդանօթակիրէ, — Ռէվէնճ, Բէնբօրթօն, Պոլէֆէօն, Բոմպէյճան եւ Տրոյա։ Այս հսկայ նաւեր կ'պարունակեն ընդամենը 56 թնդանօթ ու 2,334 նաւազ։ Հրամանատարը՝ դեր-ծովակալ Հարրիս՝ այցելութիւն տուաւ Խտիվ Աբպասի փաշային եւ Ն. Բարձրութեան փոխադարձ այցելութիւնն ընդունեց Բոմպէյճանի մէջ։ Նախընթաց գիշեր Ռաս-էլ-Թինի պալատը պաշտօնական սեղան մը տրուեցաւ ի պատիւ դեր-ծովակալին ու սպաներուն, եւ յաջորդ իրիկունը պարահանդէս ի Ռամլէ, Սան-Սթէֆանօ ծովեզերեայ գազինօն, անգլիական գաղթականութեան երեւելիներուն կողմէ։ Լորտ Քրօմըր յատկապէս Աղեքսանդրիա գնաց ներկայ գտնուելու խմիլական հացկերոյթին։ Երկրորդ սեզոն մ'եւս կ'սրտեփ այս երիկուն ի պատիւ Եգիպտոսի անգլիական բանակին նորընտիր հրամանատար Կրէնֆէլ զօրավարին։ Հրամանատարին հետ միեւնոյն ժամանակ փոխուած է բանակին մէկ մասն, երեք տարիէ ի վեր այստեղ գտնուող զօրագունդն Հնդկաստան ղրկուելով ու անոր յաջորդելով Սկովտական Հայլանտըրս լեռնականներու զօրագունդը։ Ասոնք զարմանախառն ուշադրութեան մը առարկայ դարձան իրենց պատմական ինքնատիպ տարազով, լեռնական զինուորի երեւոյթով, արեւակէզ դէմքով ու խրոխտ քալուածքով. իրենց նուագածութիւնը մանաւանդ որ կը բաղկանայ պկձորէ (cornemuse) եւ սրինգէ, ու հովուերգական ճրապուրիչ բան մը ունի իր մէջ, առատ մը կանուխ, արշալոյսին, նորթրինակ տպաւորութեան մը տակ արթնցուց Գահիրէի բնակիչներն, երբ առաջին անգամ վաշարանէն Քասր-էլ-Նիլի զօրանոցը կ'երթային։ Հիմակ ամէն տեղ կարելի է հանդիպիլ անոնց՝ հրապարակներուն վրայ, փողոցը, շուկան, ուր կ'շրջին զոյգ զոյգ՝ հետաքրքրուելով ամէն բանի ու հետաքրքրկող ամէնքը։

* * * Բայց պիտի հաւատա՞ք թէ ըսեմ որ Հայլանտըրս զօրագունդէն ու Պարթամայի հնդիկ իշխանէն աւելի — որ նախորդ շաբթուն Եգիպտոս այցելեց բազմաթիւ հետեւորդներով, — ուշադրութեան առարկայ դարձած է . . . կին մը, ամերիկուհի մը, ո՛չ իր գեղեցկութեամբը նշանաւոր ո՛չ ալ ... եւ է ... ակուն ... կայն իր վրայ խօսեցնել կու տայ շատոնց, եւ ճամբան անցորդները կը կենան զինքը դիտելու, — «Բռնեսէս տը Շիմէն ո՞վ է» հարցնելով։ Այո՛, ինքն իսկ, Շիմէ իշխանուհին, կամ աւելի ճիշդն՝ երբեմն իշխանուհի, այժմ տիկին Ռիկօ եւ իր ընտանեկան անունով Քլարա Ուարտ։ Անցեալ տարի այս ատեն, Նոր Աշխարհի ու Եւրոպայի ամբողջ լրագրութիւնն զբաղեցաւ այդ մանկամարդ ամերիկուհւոյն անձովը ու սիրային մէկ քմահաճոյքովը — չըսելու համար գայթակղութիւնովը։ Թղթակիցներ տեսակցութեան գացին իրեն, պատկերազարդ հանդէսներ լուսանկարը առին, իսկ ծաղրանկարներուն ու ֆանթէզիներուն վերջը չկաւ։ Միլիոնատիրոջ մը աղջիկն էր Քլարա Ուարտ, քանի մը տարի հետէ ամուսնացած պելճիքացի իշխանի մը հետ։ Ծամբորդութեան մը միջոցին, Վիէննայի մէջ, կ'հանդիպի գնչու նուագածուի մը, ան ալ ամուսնացած, որուն կ'սիրահարի։ Իր հօրենական հարստութիւնը կ'բաւէր իրեն կրկնակ ամուսնալուծութիւն մը ձեռք բերելու համար. գնչուն, Ռիկօ, կը բաժնէ կնոջմէն՝ քանի մը հազար ոսկի տալով այս վերջինին։ Ինքն ալ կը բաժնուի իշխանէն, օրինաւորապէս, ու նուագածուին մը հետ կենակցելու համեստ վիճակը կ'ընդունի։ Ահա՛ իր բոլոր վէպը։ Այս տեսակ կնոջ մը համար' Բարիզէն Նիւ-Եորք երթալը շա՛տ կարճ պիտի երեւնար իբրեւ մեղրալուսնի ճամբորդութիւն, իսկ միեւնոյն քաղքին մէջ փակուիլն ա՛լ աւելի նեղ պիտի գար։ Պայմանագրական սովորութիւններէն հրաժարելու համար, ինչ որ իր բնաւորութեան յատկանիշն է, սկսաւ աշխարհի շրջանը կատարել։ Եւ իր ուղեգիծը Եգիպտոս բերած է զինքը՝ Զինաստան երթալէ առաջ։ Կ'երեւի սակայն թէ Փարաւոններու երկիրն անախորժ չերեւցաւ իրեն, վասն զի ամիսն անցաւ որ հոս է ու կ'մնայ այս գաղջ կլիմային տակ։ Առաջին անգամ զինքը տեսայ Շէֆէրտօթէլի ժբրանդայի եզրն, ուր թաւալուն թիկնաթոռի մը վրայ ընկողմանած տարեց կնոջ մը քով, կ'դիտէր «Թովչութիւն» մը. արաբ տղայ մը երկու օձ կ'խաղցնէր փողոցը մայթին վրայ, խաղ մը որ շատ սովորական է այստեղ՝ զբօսաշրջիկներու եղանակին։ Վիթխարի գլխի մ'ունէր օձերէն մէկին՝ արուն, ու միւսն՝ էգը, վախ բայց փայլուն ու ժահրալից։ արաբը տեսակ մը ժպտախառնութեամբ կ'թողէր զանոնք, կ'հրամայէր անոնց՝ գալարիլ, կանգնիլ, սողալ Իշխանուհին, իր կապտագեղ աչքերը սեւեռած երկու իժերուն վրայ, խորունկ հետաքրքրութիւնով մը կ'դիտէր զանոնք, ատեն ատեն ժպիտ մը ունենալով ու եւ եւ քաշուելով, երբ օձերէն մէկն յարձակողական շարժում մը կ'ընէր։ Հինգ փր. նոց մը նետեց յանկարծ ու արագ քայլերով օթէլ դարձաւ, մինչ օձերն ալ կ'զառանային իրենց կաշիէ սեւ պարկին մէջ զոր արաբ պատանին ուսը զարկած կ'հեռանար։ Ներկայացումը վերջացած էր։

Հիմա, շատ անգամ կ'հանդիպինք Քլարա Ուարտի զոր գիւրին է ճանչնալ իր արտակարգ ու փոփոխական արդուզարդէն։ Հարսի մը պէս հագուած էր անցեալ գիշեր, ճերմակ շրջազգեստ, շքեղ ապարանջան, ու գլուխն անցուցած ճերմակ քօղ մը, ուսկեթել հիւսուածքով, արեւելեան իշխանուհիի մը ձեւացումն առած էր։ Շուրջը կային քանի մը շնորհալի երիտասարդներ, որ քարտի տարեկանի մօտ անձ մը, թխադէմ, թաւ պեխերով, միջահասակ։ ամուսինն էր, Ռիկօն, Շիմէ իշխանին մրցակիցը։ Քլարա Ուարտ կ'ծխէր, կը խօսակցէր, անընդհատ շարժման մէջ էր, փողոցի մանրավաճառներէն գնումներ կատարելով, հարցումներ ուղղելով իր ընկերներուն։ Ռիկօն լուռ կ'մնար, ինքը նոյն երանութեան մէջ չէր կարծես։ աւելի համակերպողի մը երեւոյթն ունէր քան կեանքը վայելողի, այդ ջղաձիգ ու դիւրազգած կնոջ քով զոր վայրկենէ քմահաճոյք մը պիտի կրնար ուրիշ աշխարհ մը ...

ՏԱՊԻԼՕ

ՄԱՃԱՌԵԱՆ ՈՒԽՏԱՏԵՂԻՆ Ի ՌՈՏՈՍԴՕ

Եթէ քաղաքներէ ոմանք իրենց հնութիւններով եւ փառաւոր ու հոյակապ շէնքերով կ'պարծին, կարծեմ մեք ալ իրաւունք ունինք պարծելու Ռոտոսդոն Հունգարացւոց առջեւ մեծ ուխտատեղի մը կ'համարուի։ Թրանսիլվանիոյ իշխաններէն Ֆրանց Լէօփոլտ Ռակոցի, 1711ին կանխ Ֆրանսա եւ ապա Թուրքիա գիմելով, բարեբարոյն հրամանաւ իր եւ իր հետեւորդներուն բնակավայր շնորհուեցաւ քաղաքիս արեւմտեան հիւսիսային կողմը ծովահայեաց ընդարձակ գետին մը, ուր յիշեալ բարձրաստիճան հիւրին բնակութեան համար շէնքեր շինուեցան, եւ ցարդ նոյն թաղին Մաճառ Մահալլէսի անունը կ'տրուի. եւ թէպէտ ամէն բան քանդող աւերող ժամանակն' այդ շէնքերն աւրած, եւ մասնաւորներու ծախսելով տուները եւ անհատական բնակարաններու վերածուած է, բայց հին շէնքերէն ոմանց ալ միայն նորոգութիւններ ընելով բաւականացած են, եւ ցարդ կ'գտնուին այնպիսի տեղեր ուր նոյն իսկ իշխանին ճարտար ձեռքերով շինուած զարդերու մնացորդներ կ'երեւին, եւ ժամանակը չէ կրցած բնաջինջ ընել։ Առաւել կապացուցուի նաեւ իշխանին արուեստագործութեան մէջ արհեստին քաջ հմտութիւն ունենալն։ Իշխան Ֆրանց Լէօփոլտ Ռակոցի՝ 1735 ապրիլ 8ին քաղաքիս մէջ մեռնելով, Յունաց Այիա Բանայիա Րէվմաքրաթօրիսս եկեղեցւոյ բակին մէջ թաղուած է։ Կենսագրութեանը վերաբերեալ կարեւոր գրութիւններ, ցարդ կ'գտնուին Հունգարիոյ մայրաքաղաքին՝ Պուտա-Բէշթի՝ մատենադարանին եւ հնութեանց թանգարանին մէջ։

Ռաքոցի՝ Ռոտոսդօ բնակած ժամանակ, Հունգարիա շատ խղճալի վիճակի մէջ ըլլալով, գրեթէ բոլորովին մոռցուած էր, բայց երախտագէտ ազգակիցներն, անոր յիշատակն անջինջ պահելու համար, 1802ին պատկերամաւորութեան մը ձեռքով, քաղաքիս ծայրն աղբիւր մը շինել տուին ի յիշատակ իշխանին, Հունգարերէն արձանագրութիւնով մը, որ ցարդ կը մնայ եւ կ'կոչուի Մաճառ Չէշմէսի։ Քանի մը տարի առաջ Հունգարացի մը քաղաքս գալով, Ռաքոցիի բնակութեան սահմանին մէջ գտնուող Լատինաց եկեղեցին եւ յիշեալ աղբիւրը՝ զինքն յուղարկող Հունգարացւոց կողմէ նորոգեց, եւ մերթ ընդ մերթ Հունգարացի զբօսաշրջիկներ քաղաքս գալով, հանգուցեալոյն բնակած տունը, գերեզմանատունն եւ ուրիշ տեղերը կ'այցելեն, եւ աս քաղաքն իբր նուիրական ուխտատեղի մը կ'նկատեն։ * * *

Ռոտոսդօ, 12 Հոկտ.

ՈՒԹՍՆԱՄԵԱՅ ՆԿԱՐԻՉԸ

Ութսո՛ւն տարի․ ․․ գրեթէ մի ամբողջ դա՛ր։ Ո՞րքան սակաւ է մանաւանդ մեր այլասերուած, ուժասպառ եղած, նեարդային դարում այն իրապէս երջանիկների թիւը, որոնք ոչ միայն հասնում են այդ պատկառելի հասակին, այլ եւ կարողանում են պահպանել մինչեւ այդ խորին ծերութիւնը, իրանց թէ ֆիզիքական եւ թէ մտաւոր ամբողջ կարողութիւնը։

Դրանք այն ընտրեալներն են, բնութեան այն բազդաւոր զաւակները որոնց պողպատեայ կազմը կրծելու համար անզօր է ժամանակի ժանիքը։ Դրանք մայր բնութեան այն շնորհալի գուակներն են, որոնք ութսունամեայ հասակում նոյնքան զուարթ, առոյգ, ժիր եւ գործունեայ են, որքան եւ իրենց ծաղիկ հասակում, իրանց կեանքը զարմանալի է ... Ան ուշադրանք գիտեցել են այդ գարուն ... ամառը խնամքով պահպանել. այնպէս՝ հակառակ կերպով վարուողներէ, իրանց ուժերը անխնայ փչացնողների դէմ ինքը բնութիւնն է վկայող ու խիստ դատաւորն ու պատժողը։

Եւ, ... արհամարհող, անընկճելի ծերունիներ։ Այսպէս, օրինակ, Վերածնութեան ու գեղարուեստի Դիւցութեանց ... Միքել Անճելօ (89 տարեկան), Տիցիան (99 տար.), Գէօթէ (83 տ.), Մեր դարում Վիկտոր Հիւգօ (81 տ.), փիլիսոփաներից Շըվրէօյլ (102 տ.), նկարիչ Մէնցէլ 79 տ.), Գլադստոն (այժմ 88 տ.), — տարիքի, որոնք մինչեւ իրանց գերեզման վերջին շունչը պահպանել են իրանց ֆիզիքական ու մտաւոր ամբողջ զօրութիւնը։

Այդ հազուագիւտ մեծ ծերունիների թւին է պատկանում մեր ռուսահայ յոբելեարը՝ Յովհաննէս Այվազովսկին, ազգի զաւակը։

Մենք չենք տալ այստեղ նրա կենսագրութիւնը եւ ոչ նրա ստեղծագործութեանց շարքն ու քննութիւնը։ Դա աւելի հմուտ եւ մասնագէտ մարդոց գործ է։ Մենք միայն կ'արտայայտենք, այս փոքրաթիւ տողերով, մեր անսահման հիացումն այդ հրաշալի դիմաց, որի առաջեւ գլուխ է խոնարհում ոչ միայն Ռուսաստանը՝ այլ եւ բոլոր քաղաքակիրթ երկիրների արուեստագէտ աշխարհը։ Դա այն հանճարն է, որի սուր աչքը թափանցել ու անհամար անդադար վրձինն յաւերժացրել է բնութեան մեծատարած ու անսահման տարերքը՝ օդի ու ծովի անյատակ ու խորախորհուրդ գաղտնիքները։

Ծովը․ ․ ․ ե

Ինչ հոյակապ անդունդ մը է ծո՜վը, ․․․ եւ ինչ ․․․ (*) ասել է Վիկտոր Հիւգօ, եւ իրօք, ծովը դիտողի բանաստեղծի, նկարչի համար ․․․ լոկ ջրային զանգուած չէ։ Նա իր ալիքներով, մշտափոփոխ մակերեւոյթով, անյատակ խորքերով, լեռնանման ալիքներով, յատոյ գծերով, հայելու նման կոկ, անդորր ու գեղածիծաղ ․․․ երեւով, մշտափոփոխ, բայց միշտ յաւիտենականութեան պատկերացումն է։ Ուրիշ տեղ նոյն Վ. Հիւգօն մեծ հանճարով համեմատել է ծովը մարդկային սրտի ու կրքերի հետ։ Ծովը, ուրեմն, մեր մտքի, մեր հոգու հետ խօսում է, մեր մէջ անհամար խորհրդածութիւններ է ծնեցնում, քնքուշ․ պէտք է համեմատել․․․ Հաս․․․

(*) Տեսնել հատիկ մէջ ․․․ սի անձավին ջրերէն զանգուած, ․․․ կում է ամենեւին չտեսնել ծովը․․․

կանում է նրան բանաստեղծը, հասկանում է և նկարիչը, որ նոյն բանաստեղծն է։

Շատ սուր աչք պէտք է ունենալ այդ առեղծուածի, այդ սֆինքսի պատկերը իւր հազար ու մի քմահաճ երեւոյթներով դիտելու, եւ մեծ հանճար՝ այդ դիտածը անկենդան կտաւի վրայ կենդանի ներկայացնելու։ Օդի ու լոյսի անթիւ տրամադրութիւնները նոյնքան անթիւ ու անհամար տարբեր կերպարանք են տալիս ծովին։ Վրձինով ու ներկով պատկերացնել բոլոր այն կապարեգոյն, մութ, մռայլ ամպերով ծանրացած մթնոլորտի մէջ ծփող, վեր լեռնացող, վայր խորտակուող, փրփրող, մռնչող, իրարու դէմ փշրուող, իրարու կլանող ալիքները, կամ պայծառ, կապոյտ երկնքի տակ արշալոյսի, կամ վերջալոյսի վառ կարմիր, ծիրանագոյն, կանաչ, կապոյտ, թափանցիկ գոյների մէջով վէտ-վէտ շարժուող, կամ լուսնի արծաթափայլ խաղաղիկ լոյսի ներքոյ մանրիկ կոհակներով ծփծփող, չշնչող լուսնկայի արծաթեայ փայլը փշուր փշուր ու ծոր ծոր ցոլացնող ծովի սքանչելի պատկերը — նշանակում է ծովի գաղտնիքն ըմբռնել, ծովի լեզուն հասկանալ։ Սա մի Աստուածային ձիրք է, մի պրոմէթէեան կրակ, որ երջանիկ ընտրեալների բաժին է միայն։ Սակայն երբ այդ երկնատուր ձիրքն, այդ լուսաւոր ջահը անաղօտ ուժգին պահվում է մինչեւ այն հասակը երբ հասարակ մահկանացուների աչքին անգամ վաղուց մարած է լինում, այն ժամանակ այդ հանճարները անցնում են արդէն [illegible] կարգը։ Ութսուն տարեկան հասակում մեր ծերունազարդ յոբելեարը պահպանել է տակաւին սուր տեսողութեան հետ միասին նաեւ անծեր ու անդողդոջ մատներ։ Մերուն Տիցիանը ինքն իւր համար ասում էր թէ ինքը աշխարհիս ամենաբաղդաւոր մարդն է եղել։ Նոյնը չէ՞նք կարող ասել արդեօք մենք Այվազովսկու համար։

Մենք [illegible] կասենք։ Նկարչի տօն փառքին այսօր հրճվում է և իր ազգը։ Ազգը, եթէ ունեցել է լուսաւոր ու մեծաբարոյ [illegible], զոյանից մէկն է տեսնել իւր հարազատ զաւակներից մէկին՝ հռչակուած, փառաւոր ու երջանիկ ծերութեան հասած. տեսնել [illegible] որի պատկերը վաղուց արդէն [illegible] Միքէլ Անջելոյի, Վան-Դիկի, Ռեմբրանդի և այլոց պատկերների շարքում, և որի ճակատն անթառամ պսակներով զարդարում է այսօր ամբողջ քաղաքակիրթ-գեղարուեստական աշխարհը։

Թէոդոսիայում կատարուող յոբելեանին հայ մամուլն էլ մասնակից է հոգւով, և ի խորոց սրտէ ուղարկում է իւր բարեմաղթութիւնների ուղջունները յոբելեարին։ Ե. ԼԱԼԱՅԵԱՆ

Տփղիս

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.—Ջերէկ ծանուցինք թէ հաշտութեան բանակցութիւնք կը հիմնուին Բ. Դրան կողմէ պատրաստուած 18 յօդուածէ բաղկացեալ ծրագրի մը վրայ, որուն ութ յօդուածները արդէն ընդունուած են։ Այժմ վիճաբանութեանց նիւթ կ'ըլլայ նախաշաւիղներու 3րդ յօդուածն, որ կը տրամադրէ մասնաւոր կարգադրութիւններ ընել այն գեղծմանց համար որոց տեղի տուած են հիւպատոսական արտօնութիւնք։ Հելլէն պատուիրակները կարծիք կ'յայտնեն թէ նախ ճշտելու է այս գեղծմանց բնութիւնն, որպէս զի հիւպատոսական պայմանադրութեան մը համար բանակցութիւնք կատարուին։ Օսմանեան պատուիրակները կ'ուզեն այդ 3րդ յօդուածն ընդունիլ իր ամբողջութեան մէջ, յառաջ բերելով Բ. Դրան բարի կամեցողութիւնն՝ արդարամէտ ոգիով պայմանադրութիւն մը կնքելու։ Վիճաբանութեան առարկայ է նաև 4րդ յօդուածն որ կ'վերաբերի պատերազմէն վնասուող անհատներու ըլլալիք հատուցման։ Օսմ. պատուիրակներն այդ տասն միլիոն Փր. կ'պահանջեն։ Վերջին լուրի մը նայելով Օսմ. երեք եւ հելլէն երկու պատուիրակէ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի քննելու եւ որոշելու հատուցանելի վնասուց գումարը, զոր հելլէն կառավարութիւնը պիտի հատուցանէ տարեկան մասերով։

—Օսմ. եւ հելլէն պատուիրակներն երէկ չգումարուեցան։

—Աթէնքէ Հոկտ. 27 թուով կը հեռագրեն. — «Հակակշռի յանձնաժողովը այսօրուընէ գործի պիտի սկսի։ Փրանս. պատուիրակն ալ Աթէնք ժամանեց։»

—«Ելմտական նախարար Մ. Սգրէյդ յայտարարեց թէ Ցունաստանի պահանջատէրերուն երաշխաւորութիւն ցոյց տալու վիճակի մէջ է։

ԿՐԵՏԷԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ.— Անցեալ օր Սապահէ առնլով ծանուցինք թէ Մեծ Տէրութիւնք Կրետէի կուսակալութեան ընտրելի պիտի ներկայացնեն Լիւքսէնպուրկցի գնդ. Շէֆերը։ Եւրոպական լրագիրք կ'ըսեն թէ գնդ. Շէֆեր այժմ Լիւքսէնպուրկ կ'բնակի, ուր ծնած է 1856ին։ 20 տարեկանին Արեւելք երթալով ամուսնացած է Յառեան գերդաստանէն աղջկան մը հետ։

Մ. ՄԱՆՍՈՒՐՈՎ, քարտուղար ռուս դեսպանատան Կ. Պոլսոյ, Կրետէի ռուս հիւպատոս պիտի անուանուի։

ԱԽԱՋԱՀՈՒԹԻՒՆ.—Մօնիդէօր կ'իմանայ թէ Քարաճացայի մօտ աւազակներ լեռը տարեր են Ցունաստանի Երեսփ. Ժողովոյ անդամ Պէտրէդաքին պէյի եղբայրը։

ԷԹՆԻՔԷ ԷԹԷՐԻԱ տետրակ մը պիտի հրատարակէ իր արարքն արդարացնելու։

ԹԵՍԱԼԻՈՅ գաղթականաց վերադարձի յանձնաժողովոյ անդամ գնդ. Ալի պէյ եւ անգլ. պատուիրակ հարիւրապետ Մր. Գրիմմ Զէյթուն գացին այդ խնդրոյն մանրամասնութեամբ զբաղելու։

—Հելլէն կառավարութիւնն որոշեց որ Թեսալիացի գաղթականք մինչեւ որ իրենց տեղը դառնան, իւրաքանչիւրին օրական 300 տրամ հաց եւ 20 սանդիմ տրուի։ Նոյնպէս շոգենաւի ծախքն ալ վճարուի. այս առթիւ կառավարութիւնը կ'բանակցի շոգենաւային ընկերութեանց հետ։

ՍԸՐ ԷՏԿԱՐ ՎԻՆՍԸՆԴ հիւանդացած ըլլալով Լոնտոն չէ կրցած երթալ եւ ցարդ Բարիզ կ'գտնուի։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը շրջաբերականաւ մը ծանոյց թէ պահեստի զօրաց սպայք եթէ ուզեն կրնան զինուորական ծառայութեան մէջ մնալ. սակայն այդ սպայք որոշեր են քաշուիլ։ Նաւային սպաներէ ոմանք ալ պիտի հրաժարին։

ՀԵԼԼԷՆ ԸՆԴԻՄՈՒԹՔ. — Աթէնքէ կ'գրեն Հոկտ. 24 թուով թէ ելմտական նախարար Մ. Սգրէյդ 1898ի ելմտացոյցը կ'պատրաստէ։ Մ. Սգրէյդ արտասովոր ծախուց մէջ շատ մը գլուխ-[illegible] թից յաւելում մ'ալ ձեռք բերել։ Վարչական զանազան ճիւղերու մէջ պաշտօնեաներ ալ պիտի ճամբուին։ Այն թափուր պաշտօններն որք անհրաժեշտ չեն, պիտի ջնջուին։ Նոր անուանումներ ստիպողական պարագայից մէջ միայն պիտի կատարուին։ Նոր տուրքեր պիտի չհաստատուին. միայն թեթեւ յաւելում մը պիտի ըլլայ կալուածի և դրոշմաթուղթի տուրք վրայ։ Մենավաճառներու և մաքսատուրք մասին փոփոխութիւն պիտի չըլլայ։ Մաքսատուրք գանձման համար կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի՝ աւելի խիստ հակակշիռ կատարելու։ Մ. Սգրէյդ գրած է պատերազմական պաշտօնատան՝ հրամայել ոստիկան-զինուորաց, որպէս զի տուրքերը ժամանակին գանձեն։ Նոյնպէս գրուած է նոյն պաշտօնատան որ զինուորական իշխանութիւնք յանձնել տրոց գանձման առթիւ շատ խստիւ չվարուին։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը ծանոյց լրագրապետաց թէ Կ. Պոլսոյ մէջ կատարուած բանակցութեանց վրայ տեղեկութիւն պիտի չհաղորդէ։

— Ամերիկայէ ղրկուած երկու թնդանօթ Աթէնք տարուելով յանձնուեցան ձեռնհաս իշխանութեան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կողմէ Թեսալիոյ գաղթականաց վերադարձին յանձնաժողովոյ պատուիրակ կարգուեցաւ Կ. Պոլսոյ դեսպանատան պատուիրակներէն Մ. Տոռվիլ։ Գաղթականաց վերադարձին համար որոշուած ճամբաներու իւրաքանչիւրին վրայ եւրոպական մէկ մէկ պատուիրակ պիտի հսկեն։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետին հարցուեր է թէ եւրոպական թերթերու մէջ հրատարակեալ ելմտական հակակշռի պայմանները պաշտօնական հանգամանք մը ունի՞ն թէ ոչ։ Մ. Զաիմիս պատասխաներ է թէ Ցունաստանի ընդունելիք ելմտական հակակշռին այդ կարգի պայմանագրութիւններ չի պարունակեր։

—Տէյլի Դէյլէկրաֆ լուր մը կ'հրատարակէ թէ Աւստրիա, Կրետէի մէջ իր պաշտօնն աւարտած նկատելով, տրամադիր է եղեր իր նաւերն ու զօրքերն ետ կանչելու։

ԿՐԵՏԷ.—Բաքիդէ Հոկտ. 27 թուով կ'հեռագրեն թէ քաղաքական ակմբոց մէջ շատ կ'խօսուի՝ Գանտիայի անգլ. զօրքաց ետ առնուելուն վրայ։

—Մելբրոդամոյի մէջ գումարեալ ատեանք պիտի որոշեն ծրագիր մը մատուցանել ծովակալաց՝ եւ կարծիքներ յայտնել, Տէրութեանց ծրագրոյն գործադրութեան եղանակին նկատմամբ։

—Կ'հերքուի լրագրաց այն լուր թէ եւրոպական Տէրութիւնք որոշած ըլլան Կրետէի մէջ իրենց ունեցած զինուորաց թիւն հինգ անգամ աւելցնելու։ Կ'ըսուի թէ այս կարգի որոշում մը եթէ գործադրուի, չփոթութիւնք աւելի ընդարձակ պայարեգ պիտի գտնեն։

—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովոյ անդամներէն Մր. Լոք Կրետէի խնդրոյն վրայ քննութիւններ կատարելու նպատակաւ նոյն կղզին գացեր է։

—Իտալեան ծովակալ Քանէվարօ վերջերս պատամբապետաց հետ տեսնուելով յայտարարեր է թէ Կրետէի խնդիրը մէկ ամիսէն պիտի կարգադրուի։

—Կրետէի խնդրոյն կարգադրութեան համար Բ. Դրան առաջարկեր է որ օսմ. պնչածներէն կուսակալ մը կարգուի, ռամկական գործերն յանձնուին Վեհ. Սուլթանին գործադրութիւն խոյամ ժողովրդեան կեանքն ու ինչքն ապահովուի եւ ի Կրետէ օսմ. զինուոր եւ օսմ. յմակամանակեր պահուին եւայլն։

—Գանտիայի հրամանատար գնդ. Չէրմայնէ տեղեկութիւն տուեր է տեղւոյն Իսլամաց վերագրուած կանխաստաց արարքներու նկատմամբ՝ Գնդ. Բը կ'ըսէ Իգտամ, պատասխաներ է թէ այդ դէպքերն յիշուելու արժանիքներ չէին։ Ծովակալք եթէ կ'ուզեն, իրենցմէ մին Գանտիա ղրկելով կրնան խնդիրն ստուգել։ Հետեւաբար, կ'յարէ Իգտամ, Գանտիոյ Իսլամաց վերագրել ուզուած դէպքերը գնդապետին այս պատասխանովն ալ կ'հերքուին։ «Աստուծով Լոքալանցայկըր լրագիրը կ'ամչնայ գնդապետին պատասխանէն»

—Իգտամ նոյնպէս հերքելով Նոյի այն գրածը թէ Կրետէի խնդրոյն պայաղումն օսմ. կառավարութեան յարուցած դժուարութիւններէն առաջ եկած ըլլայ, կ'ծացարէ թէ կայս. կառավարութիւնը մինչեւ հիմակ ինչպէս ջանացած է այդ խնդիրը փութով կարգադրելու։

ՏԹԳ. ՏԱՅՈՒՐ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԱԿԱՆՋԻ ՔԻԹԻ ԵՒ ԿՈԿՈՐԴԻ

Այս ճարտար բժիշկ որ ականջի՝ քիթի եւ կոկորդի հիւանդութեանց մասնագիտութեամբ մեծ ճոչակ հանած է, գիտական վերջին գիւտերու և նոր մեթոտներու կիրառութեամբ կատարելապէս կ'բժշկէ դիմող հիւանդները։ Դարմանատունն առաջուան պէս կ'գտնուի Բերայի շիտակ ճամբան Անգլիական գերեզմանի վերնայարկը մուտք քովի Թասնաւոր դուռնէն։ 30—4

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ՀՈՒՐՐԱ՛ ՀԱՅԼԵՆՏԸՐՍ»։ — Այս աղաղակը՝ կ'արձակէին երէկի ցուրհանցակաւ առնուած Լոնտոնեան լրագիրք, մանրամասն պատմելով այն յարձակումը զոր Սկովտիոյ Կորտոնեան ցեղին [clan] պատկանող լեռնական զօրաց գունդն ըրաւ Տարակայ լերան գագաթն ամրացած Աֆրիտիներուն վրայ, եւ ցիրուցան ետ մղեց զանոնք։ Ինչպէս արդէն պատմեցինք, քանիցս անգամ անգլեւհնդիկ գունդեր յարձակեր էին այն սարին վրայ, բայց ետ մղուեր էին ծանր կորուստով։ Տագնապալի էին վայրկեանները։ Անգլի զօրապետներուն ուրիշ բան չէր մնար, բայց եթէ պարտութիւն խոստովանելով ետ դառնալ։ Գնդ. Մաթիաս այն ատեն հրաման տուաւ իր սկովտացի գունդին՝ դաշտին մէջ շարուելու, եւ անոնց առջին անցնելով, պոռաց. «Ջէնթըլմէն Կորտոնեան Լեռնականաց, Սպարապետը կ'ըսէ թէ Աֆրիտիներուն սոսնկոփն հարկ անհրաժեշտ է գրաւել։ Կորտոնեան Լեռնականները կարող են գրաւել զայն, Չե՞ղ տեսնեմ։» Հուրրա՛ներով ողջունեցին Սկովտացիք մեհրեան գիմելու այս կոչուկ հրաւէրը։ Սկովտական սրինգներն հնչեցուցին «Դէպ յառաջ» քայլերգն՝ ազգային վառ եղանակով մը, զոր իրենց պապեր շատ երգած էին իրենց լեռներուն վրայ՝ երբ վարէն եկող Անգլիացիներուն դէմ կռուելու կ'երթային։ «Փօրուօ՛րտ» (յառա՛ջ) հրամանին, բոլոր գունդին զինուորները մէկ մարդու պէս ցատկեցին, գնդապետին առաջ անցաւ, ու վազն ի վազ անցնելով դաշտէն, և սպաները միշտ զօրաց առջեւէն երթալով, մազլցման սեպ զառիվերէն, բանի տեղ չդնելով Մարդինիի գնտակներու տեղատարափն, որով վերէն Աֆրիտիք կ'դիմադրէին իրենց, ժայռերուն տակ

պաշտպանուած և շատ ճիշտ նշան առնելով, զի այն Աֆրիտիներուն մէջ կային շատ մը դասալիք զինուորներ որք անգլ. սպայից հրամաստարութեան ներքեւ շատ լաւ սովրած են նշանառութիւն, եւ արդէն առանց անոր ալ, այս հնդիկ-իսլամ լեռնականք քաջ որսորդ են։ Կոշտտեանց խիզախ յառաջխաղացումը տեսնելով, հնդիկ Սիխ լեռնականք եւս սիրտ առին, և հետեւեցան անոնց։ Անգլ. սպայք գերագոյն վայրկենին գլխուցան հնդիկ Լեռնականաց նախանձը շարժելու համար նշանակելով Սկովտականները։

Վերջապէս լերան գագաթն երեւցան, եւ գերագոյն ճիգով մը, Սկովտացիք սուսերի հարուածով մը խուժեցին Աֆրիտիներուն վրայ, որք յամառ քաջութեամբ կ'կռուէին տակաւին, եւ յունին ուժգին հարուածներով Կորտոնեանք ետ մղեցին թշնամին, որ լերան հակառակ կողմը փախաւ ցիրուցան։ Անհամեմատ քաջութեան դէպքեր ալ չատ եղան Հայլէնտըրներուն մէջ։ Բոլլինսըն հարիւրապետ, տեղացող կրակին վարեւորութիւն չտալով, իր մարդիկն առաջնորդեց պատսպարեալ տեղ մը լերան կատարին մօտ, բայց փախնելով որ իր գրեմարտակ հօն անպատսպար կան պիտի ըլլան ուրիշ գումարտակ մը բերելու համար յեռանէն վար իջաւ միս մինակ, եւ մինչ երկրորդ գումարտակն ալ գէպ ի նոյն դիրքը կ'տանէր, քանի մը տեղէն մէկէն զարնուելով ինկաւ։ Երբ Հայլէնտըրները, սարին տիրելէ ետքը, վար կ'իջնէին բանակետղը՝ վարն սպասող բոլոր գունդերն, անգլիացի թէ հնդիկ, ինքնաբերաբար կեցցէներով ողջունեցին իրենց կտրիճ ընկերները։ Հնդկաստանի սպարապետ Սըր Ճօրճ Հուայթ խնդակցութիւններ ղրկեց անոնց այս սկովտացի գնդին համար, որոյ ճակատապետն էր ինք Աֆղանստանի պատերազմին 18 տարի առաջ։ Աֆղանք ամրացեր էին լերան մը գագաթը։ Սըր Ճօրճ ըսաւ Սկովտացիներուն թէ մ'ն լեռը պէտք է առնել թշնամին ձեռքէն։ Բայց կարգ մը սարեր պէտք էր կտրել անցնիլ, այն ամէնէն բարձր լեռն հասնելէ առաջ։ Իր զինուորք հետզհետէ պակսեցան՝ Աֆղաններէ զարնուելով կամ յոգնած իյնալով։ Վերջին վայրկենին, երբ տեսաւ որ գունդը պիտի չհասնի Աֆղաններուն, ինք հրացան մը առնելով յառաջ նետուեցաւ, սարին մօտեցաւ, և հետզհետէ մը որոշած ըլլալով Աֆղանաց զօրապետը, շրջապ զայն զարկաւ։ Զայս տեսնելով Աֆղանք, թէպէտ ութ անգամ աւելի էին քան իրենց վրայ եկող Սկովտացիները, սարսափահար փախան։

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.—Հեռագիրը ծանոյց Սպանիոյ բողոքագրին ալ պատասխանն առ Ամերիկային։ Նիւ-Եորքի լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ Մ. Նահանգները պիտի պատասխանեն թէ ինքն որ Սպանիա պաշտօնապէս պատերազմ հրատարակած չէր Քուպայի դէմ, Մ. Նահանգները չէին կրնար իրենց գործարաններն արգիլել Քուպացի վաճառականներու զէնք ծախելէ։ Սպանիա չհաւատար գտաւ զինուոր պատերազմիկ վիճակի մէջ չնկատելը։ Հետեւանքն ինք կ'կրէ ուրեմն. — Ամերիկեան կառավարութիւնը պատասխանատու չէ Քուպացիներուն Մ. Նահանգաց մէջ ձեռք բերած զէնքերուն եւ ռազմամթերքներուն համար, մեծեւ ինք ալ հոգ տարաւ որ յայտնապէս ապստամբներուն անունով բան չտարուի Ամերիկայէն։—Բայց Սպանիա չէր կրնար պատերազմ հրամարակել գի այն ատեն ալ Քուպացիք պաշտօնապէս պատերազմիկ պիտի ճանչցուէին իբրեւ փոքրոյն կառավարութիւն, եւ Ամերիկայի մէջ մեծ կարկ փոխառութիւն մը հանելով, իրենց յառուկ նաւատորմ պիտի կրնային ունենալ։

ԲՈՂՈՆԻԱՅԻՈՅ ԹԻՒԸ. — Ռուսահպատակ բողոնիացի գիտնականին Մ. Օլսէվսքիի հաւաքած պաշտօնական տեղեկութիւններէն կ'հետեւի թէ Բողոնիական ազգի թիւը 15,600,000 հոգիէ բաղկացեալ է։ Ռուսիոյ մէջ 9,050,000, Աւստրիոյ մէջ 3,400,000, և Գերմանիոյ մէջ 3,150,000 Բողոնիացիներ կան։ Եթէ Բոտոլիայի, Վոլինիայի, Քիէվի, Վիլնայի, Կրոտնոյի, Մինսքի, Մոհիլէֆի, Վիթէպսքի եւ Քովնոյի հիւսիսային-արեւմտեան եւ հարաւային-արեւմտեան նահանգներուն բնակիչներն ալ հաշուի առնենք, Բողոնիացւոց թիւը կ'հասնի 19,720,000 հոգիի, որոյ հին Բողոնիոյ յիշեալ նահանգներուն բնակչաց մեծ մաս մը Հրեայներ և Ռուսներ են։ Մ. Նահանգաց մէջ գտնուող Բողոնիացիք 2,100,000 հոգիի չափ ըլլալով, երեք կայսրութեանց մէջ գտնուող Բողոնիացւոց (Լեհաց) թիւը կ'հասնի 17,700,000ի։

ՀՐԵԱՅՔ Ի ՌՈՒՍԻԱ.—Վերջերս Ռուսիոյ վարչական շրջանակաց մէջ կը քննուի Սիպերիա բնակելու իրաւունքի խնդիրն այն Հրեայներուն, որք համալսարաններէ կամ մասնագիտական բարձրագոյն վարժարաններէ վկայագրեր ստացած են։ Այս խնդիրը ծագում առած է քառասուն տարի առաջ տրուած որոշումէ մը, որ Սիպերիա բընակիլ կ'արգիլէ Հրեայներուն՝ առանց բացառութեան։ Այս որոշումն օրինական կերպով տակաւին ջնջուած չէ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Երեսփ. Ժողովոյ Ներբանցքներուն մէջ Շբ. օր տարածուած զրոյցի մը նայելով, Պատէնի կոմսը՝ Բոլոնիացի ասպետ Եավօրսքիի, երիտասարդ-Չեխ Տքթ. Հէրօլտի, գերմանակղերական Պարոն Տիրոլիի եւ ուրիշ զանազան կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխաններու հետ տեսակցելէ ետք, վերջնականապէս պիտի համաձայնի աջակողմեաններուն հետ։

Լ. ՌՈԶՊԷՐԻ Անգլիոյ նախորդ վարչապետը՝ կ'ըսուի թէ այժմ Փրիտրիխսրուհէ կ'գտնուի, ուր գացած է իր բարեկամին՝ կոմս Հէրպէրդ Պիսմարքի նորածին զաւկին կնքահայր ըլլալու։

ՓՈԿՈՐՍՈՒԹԵԱՆ խնդրոյն վրայ Մ. Նահանգաց, Ռուսիոյ և Ճափոնի պատուիրակներուն միջեւ բանակցութիւնք նկատելի յաջողեցան Շբ։ Բացման նիստը կատարուելէ ետք, պատուիրակները Մ. Նահանգաց արտաքին գործոց նախարար Մր. Շէրմանի ընկերակցութեամբ մինչեւ Սպիտակ պալատն, ուր նոյն կայացուեցան նախագահ Մր. Մաք Քինլէյի։

ՊԻԶՄԱՐՔ ԻՇԽԱՆ ծանոյց Պերլինի նախկին զինուորականաց Ընկերութեան թէ իր պատուակալ անդամ ընտրուիլը վաւերական չի նկատեր, զի իմացած է որ Ընկերութեան նախագահին տեսչութեամբ հրատարակուած թերթն ընկերվարական ձգտումներ ունի եւ այս պատճառաւ ամբողջ բանակին մէջ մուտքն արգիլուած է։ Պիզմարք իշխան հրաժարեցաւ նաեւ պատուակալ նախագահի տիտղոսէն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ յառաջիկայ տարուան ռազմափորձերը պիտի կատարեն մէկ կողմէ 18 եւ 14րդ զօրաբանակները (Վուրդէնպերկցի ու Պատէնցի) եւ միւս կողմէ 15 ու 16րդ զօրաբանակներն՝ հաստատեալ յԱլզաս-Լօրէն։

—Գործաւորական Մ. Քէօմիկ Լոնտոնէն վերադարձին ի Քիլ հանրային գումարման մը մէջ օրական 8 [illegible] նախօսեց։ Ոստիկանապետը ձերբակալեց զայն հակառակ 2000 ներկայից բողոքներուն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ծովային Նախարարութիւնն իր ստացած վարկին համաձայն, հանարկեց նոր շինութեանց։ Նախ երկու թնդանօթանաւեր պիտի շինուին, որոց միոյն անունն է Բէյ եւ միւսին Էբէ։ Իւրաքանչիւր պիտի ունենայ 303 թոնօ տարողութիւն, 56 մետր երկայնութիւն, 5.94 լայնութիւն, 5700 ձիու ուժով մեքենայ, երկու պտուտակ, ժամը 26—27 մղոն արագութիւն, 7 արագահարուած թնդանօթ եւ Թորփիլի երկու խողովակ։ Իւրաքանչիւրին ծախքն է 1,737,729 Փր.։

ՄԵՆՍԼԻՐԻ ծառայութեան մէջ գտնուող փրանսացի հարիւրապետ Բըլէգ, որ հազիւ բանակին վերակազմութեան մեծ մասնակցութիւն ունեցած, մեռեր է վերջի մը ենթակայ որ առաջ եկած էր ջորիէ մը կիցէն։

ԼՈՆՏՈՆԻ Լորտ Քաղաքապետն անցեալ Ուր. իր պաշտօնատան մէջ 17 հոգինոց սեղան մը տուաւ ի պատիւ Օրլէանի դուքսին եւ դքսուհւոյն։ Ներկայ էին նաեւ Աւստրիոյ դեսպանատան գործակատար կոմս Ալպէնտ Մէնտորֆ եւ Պարոն Լուի տը Լաելանտ։

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ անցեալ շաբթու երկու մեծ հրդեհ պատահեցան։ Ի Լիէժ ածխահանքի մը մաքրարֆնը մէկ քանի ժամուան մէջ ամբողջովին հրոյ ճարակ եղաւ. մօտակայ շէնքերն հազիւ կրցան ազատել։ Ի Նամիւր քարիւղի մթերանոց մը, որ հարիւր թոնէ աւելի կ'պարունակէր, այրեցաւ։

ՍՈՖԻԱՅԻ Սվոպօտա լրագիրը վարչապետին դէմ գրած ըլլալով՝ խմբագրապետը [illegible] երկու տարի բանտարկութեան եւ երկու հազար Փր. տուգանքի։

ՊԱՐՈՆ ՏԸ ՔՈՒՌԱՔԼ Լոնտոնի Փրանս. դեսպան պիտի մնայ յետ նորոգութեան։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ վերջերս տեղացած հեղեղանման անձրեւներն հեղեղումներ պատճառեցին Բիմինի, Անգոնէ եւ Րէքանաթի։ Բիմինիի մէջ քաղաքին ստորին մասերն ու շրջակայ գաշտերը ջուրերու տակ մնացին։ Ցէնքոնէ, Հիմմ եւ ուրիշ տեղեր սաստիկ հեղեղութեանց զոհերը խղդուեցան։ Շրջակայ տեղերու մէջ ողողմունք մեծ վնասներ պատճառեցին եւ մէկ քանի Մարքիկ

ալ մեռան։ Րէքանաթի մէջ ալ քաղաքին շուրջը գտնուած պարիսպին մէկ մասն և տուն մը փլան։ Շրջակայ դաշտերն ալ ողողուեցան և հաղորդակցութիւնք դադրեցան փլուզումներու հետեւանօք։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՓՐԻԿԷ.— Անգլիացի երիտասարդ երկրախոյզ Մր. Քավէնտիշ, որ Ռուտոլֆ լճէն ուղեւորութենէն դառնալով վերջերս Լոնտոն հասած է, տեղեկութիւններ տուաւ հազարապետ Մաքտոնալտի արշաւախումբին վրայ որ 1800 հոգիէ կ'բաղկանայ։ Մր. Քավէնտիշ օգոստոսին առնոր հանդիպեր է Քիքուեուի և ծովեզերաց միջեւ։ Հազարապետը կ'սպասէր Ուկանտայէ օգնութեան գալիք 300 Սուտանցիներու։ Արշաւախումբն ունի 11 անգլ. սպայ եւ չորս բժիշկ։ Մր. Քավէնտիշ հազարապետին տուեր է իր քարտէսներն, անցած երկիրներուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ, 52 ուղտ, աբրանիր և այլն։ Կ'կարծէ թէ արշաւախումբն, որուն նպատակը դաղտնի կ'պահուի, Ռուտոլֆ լիճը պիտի ուղեւորի։

ՏՔԹ. ԼԱԲՈՐԴ որ, ինչպէս կ'յիշուի, ծննդաբեր կնոջ մը զաւակն տռնելու պահուն, աղձատութեանը պատճառաւ հարկ եղած գործիքները չունենալուն, ատաղձագործի մը կործիքը գործածած, եւ այսպէս նոյն կնոջ մահուան պատճառ եղած էր, Բարիզի պատժական դատարանին կողմէ երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, բայց առաջին անգամ այսպիսի յանցանքի մը մէջ գտնուելուն այդ պատիժ պիտի չգործադրուի։

—Բարիզի քաղաքային խորհրդական Մ. Շարլ Պօս հանրային նպաստամատոյց Ընկերութեան տնօրէն Մ. Բէյրօնի նամակ մ'ուղղելով, կ'ծանուցանէ թէ Տքթ. Լաբորդի դատապարտութեան առթիւ քաղաքային խորհրդոյ յառաջիկայ նիստին հարցում մը պիտի ուղղէ նպաստ բժշկաց նպաստամբոյ խնդրոյն վրայ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 26 Հոկտ. — Վիքթորիա Թագուհին՝ Հաւէբէրֆտանի Թագաւորին Ս. Միքայէլ և Ս. Գէորգ պատուանշանին մեծ ժապաւէնը տուաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Երեսփ. Ժողովը 145ի դէմ 172 ձայնով ընդունեց Տքթ. Ստանսքիի (երիտասարդ Չեխ) առաջարկն, Էկէրի դէպքերուն պատճառաւ Պատէնի կոմսն ամբաստանելու առաջարկը մերժելու մասին։

ԲԵՇՏԱ.— Երեսփ. Ժողովոյ նիստը մինչեւ Նոյ. 3 յետաձգուեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Վիլհէլմ Բ. երէկ ընդունեց Միխայիլ Նիքոլայէվիչ մեծ դուքսը, որ պալատին մէջ ճաշեց։ Կայսրն և մեծ դուքսը Պոցտամի զօրանոցն որ կատարուեցաւ զօրահանդէս մը Գրենատիերաց կողմէ, որուն հետեւորդ սպաներէն է մեծ դուքսը։

ՔԱՆԻԱ.— Օսմանեան նախաձեռնութիւն մաքսային ծրագրերուն ... պատճառաւ ... աղքատ ... վրայ։

ՊԵՐԼԻՆ, 27 Հոկտ.— Կ. Պոլսոյ դեսպան պարոն Մարշալ Պայպեր ներկայացաւ։

ԲԱՐԻԶ.—Բարիզի գրամատունք և առեւտրական հաստատութիւնք Ռուս. բողոքագիր մը պիտի տան Ելմտական նախարարին ինչ ինչ քաղաքական ... դէմ։

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՈՆ

Շաբաթ պիտի սկսինք մեր թերթօնի բաժնին մէջ հրատարակել լրագրիս աշխատակից Բ.Ա.Ն.Ի ազգ. ընկերային կեանքէ քաղուած իսկական մէկ վէպը, զոր գրած է մեր խնդրանօք յատկապէս Բիւզանդիոնի համար։ Այս վէպ թէ հետաքրքրաշարժ է և միանգամայն հրահանգիչ։ Իր նախորդ գրուածներով Բ.Ա.Ն. արդէն նոյնքան ծանօթ է մեր, ինչպէս երբեմն Արեւելքի ընթերցողներուն, որ չենք տարակուսիր թէ մեծ հաճոյքով պիտի կարդացուի ընտանեկան շրջանակներու մէջ։ Որովհետեւ այժմ դիտաւորութիւն չունինք իբրեւ գիրք զատ տպելու այս բաւական ընդարձակ գրուած, ընթերցողք շատ գոհ պիտի մնան եթէ չկորսնցնեն Բ.Ա.Ն.ի վէպին թիւերը, որոյ անունն է

ԽՈՐՀՐԴԱԻՈՐ ԱՂՋԻԿԸ

ՎԷՊ ԱԶԳ. ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԷ

Գրեց ՔԱՍԻՄ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ Գաւառ. Ժողովը գումարեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Ասլանեան Ստեփան փաշայի։— 1. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան վերակազմութեան համար չորս ծանօթ ազգայիններ հրաւիրուած էին. Գրիգոր էֆ. Կիւմիւշկէրտան, Միքայէլ էֆ. Ցակոբեան, Աբիկ էֆ. Ունճեան, և Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան, որոցմէ միայն Կիւմիւշկէրտան Գրիգոր էֆ. անձամբ պատասխանած էր։ Ժողովը երկար բարակ քննութեան առաւ Հոգաբարձութեան վերակազմութեան խնդիրն, և Կիւմիւշկէրտան էֆ.ի հետ ալ խորհրդակցելէ յետոյ, յանգեցաւ սա՛ եզրակացութեան թէ՝ գործնական լաւագոյն եղանակն է անդամոց ընտրութեան ձեռնարկելէ առաջ, ընտրել անոնց մին, և անոր առաջարկութեան վրայ լրացնել Հոգաբարձութեան նոր կազմակերպութիւնը։ Հետեւաբար Ժողովը Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց այս նպատակաւ հարկ եղած բանակցութիւնները կատարել Ցակոբեան Միքայէլ էֆ.ի հետ, և արդիւնքն հաղորդել Ժողովոյ յառաջիկայ նիստին, բաց այնմ տնօրինելու համար կարգերը։ — 2. Բանկալթիի մէջ նոր վարժարան մը հաստատելու համար Ուսումն. Խորհուրդն իրեն վերաբերեալ քննութիւնները կատարած եւ տեղեկագիրն յղած էր Վարչութեան։ Ժողովը սոյն տեղեկագիրը բաւական չնկատելով, Նիւթական մատակարարութեան կէտն ի նկատ առաւ, և որոշեց յանձնել Տնտես. Խորհրդին ի քննութիւն եւ տեղեկագրութիւն։ — 3. Եղուպի Սն Եղիա Թաղի ազգայնոց կողմէ պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով, համրաքրութիւն մատոյց Ս. Պատրիարքին՝ ուղղեալ առ Թաղ. Ժողով։ Թաղեցիք գանգատելով յամառօրէն թիւններ կ'ընեն Ազգ. Վարչութեան, Թաղին մատակարարութեան մասին, և քննութիւն կ'պահանջէին։— Թաղ. Ժողովը օրակարգին վրայ գտնուած դպրոցական խնդիրներով զբաղեցաւ, որոցմէ են նաև Սեբաստիոյ Առաջնորդ Տ. Պետրոս Արքեպիսկ. մատուցած խնդիրներն, որոց նկատմամբ պէտք եղած պաշտօնագրերը պատրաստուած էին, որք յատենի Ժողովոյ հաղորդուելէ յետոյ մատուցուեցան առ որ անկ է։

—Աղը. Պոլսոյ առաջնորդ Տեղապահ Տ. Արսէն աւագ քահանայ Դերձակեան Պատրիարքարան նամակ մ'ուղղելով երկու քահանայ խնդրեր է. մին՝ Աղը. Պոլսոյ եւ միւսը Տէօշ-Աղաճի համար։ Ինքն ալ Տիֆլիզոյ ուղեւորեր է, տեղւոյն Ազգայնոց մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը կարգադրելու։

—Կէտիկ-Փաշայի Վարժարանի «գիտական» դասատուին քննութիւնն երկրորդ անգամ կատարուած ըլլալով, Ուսումն. Խորհուրդն որոշեր է առաջին անգամի համար պաշտօնական յանձնարարութիւն մը տալ դասատուին, պատուիրելով որ ուրիշ անգամ տարրականութեան հոգեր չառնու, որք բնաւ առնչութիւն չունին իր աւանդած ամենատարրական գիտելիքներուն հետ։ Կէտիկ-Փաշայի Նախակրթարանին «գիտական» ատենագրին վրայ գաղափար ունենալու համար կ'բաւէ դիտել որ անկէ «շրջանաւարտ» ելնող աշիմ եւ յաջող աշակ ամենայն փառաւորութեամբ կ'ընդունուին Ղալաթիոյ Նախակրթարանին չորրորդ կարգը։ (Մէկ հատին ընդունելութիւնն անցեալ օր մեր ներկայութեան տեղի ունեցաւ։) Եթէ ուրիշ թաղարաններու մէջ «զեղչէկութիւն» բառը գոյութիւն չունենար, հայ թաղարաններու մէջէն արդեօք ո՛ր բառը պիտի ընտրէինք որակելու համար Կէտիկ-Փաշայի «գիտական» դասատուութիւնը։ — Թէև մարդա հագին կրթական ըլլալ հակառակ է մեր սովորութեան, բայց անկեղծօրէն խոստովանելով, բնաւ հաւատք չունինք անոր՝ կ ազգային դաստիարակութեան մը փրկութեան այսպիսի «զեղչեկ»ներու ձեռքը մնալէն է։

—Տ. Ամբրոսիոս Վրդ. Ռուբինեանցի գոյքերուն եւ արարքներուն քննիչ յանձնաժողովն երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը գումարուեցաւ, նախագահութեամբ Ցովհաննէսեան Տ. Գրիգորիս Եպս.ի։ Տ. Ամբրոսիոս Վ. բացակայ էր. այնուհանդերձ Ցանձնաժողովն ի բացակայութեան իր քննութիւնները շարունակեց թէ՛ Շապին Գարահիսարէն ղրկուած բողոքագրին եւ թէ՛ վարդապետին մատուցած պատասխանագրոյն վրայ։ Ցանձնաժողովն հոգեսկ ուրեմն եզրակացութեան մը յանգելով, որոշեց տեղեկագիրը պատրաստել զոր պիտի խմբագրեն յանձնաժողովոյ անդամներէն Եաւուզեան Տիգրան և Տէմիրճիպաշեան Սիպուհ էֆ.ներն և պիտի ներկայացնեն Խառն Ժողովոյ յառաջիկայ նստին։ Այս եւս քան զեւս կարեւոր քննիչ յանձնաժողով պիտի հրաւիրէ Գաղատիոյ նախորդ առաջն. Տեղապահ Գալֆայեան Տ. Եղիշէ Ծ. Վ.ն ալ, որոյ նկատմամբ եղած գրութիւնները պիտի քննուին յառաջիկայ ԴՇ.։

— Մաքրիգիւղցիք չեն ուզեր ամսականաւոր քարոզիչ Վրդպ. պահել, այլ կ'բաւականանան նոյն գիւղին մէջ հաստատուած նախկին Պատրիարք Տ. Խորէն Արքեպիսկ.ի պատուակալ քարոզչութեամբ։

—Սամաթիոյ Խասգեղի Ս. Ներսեսեան վարժարանին մանչոց մեծ սրահին տախտակամածին բանկիլը և չնորհիւ հասած չուտափոյթ օգնութեան, մարիլը։ Ըստ նոր տեղեկութեանց, ԲՇ. իրիկուն, ժամը 12ին, անտեսին՝ վարժարանէն դուրս ելլելէն կէս ժամ ետք խիտ ծուխ մը ամբողջ չէնքին մէջ կ'լեցուի ու քովի փողոցները կ'տարածուի։ Նոյն պահուն, փողոցէն անցնողները վարժարանէն ելած ծուխը տեսնելով եկեղեցիին ժամկոչին կ'իմացնեն. Ժամկոչն եկեղեցիէն դէպ ի դպրոցին սանդուղն ելլելու միջոցին, ծուխին մէջէն բոց մը նշմարելով, ի նշան հրդեհի՝ կ'սկսի եկեղեցիին զանգակն փութապէսով կերպով զարնել։ Թեղացին առանց ազգի ու կրօնքի խտրութեան յ կանելով որ հրդեհին տեղը վարժարանն է, հոն կ'վազվզէ։ Վարժարանին դռները կոտրելով, ոբովհետեւ անտեսն հոն չէր գտնուեր, ներս կ'խուժեն հրդեհը մարելու։ Արթին աղա Վայլըեան, դէպ ի ներս սրահը խոյանալով, անձնուիրաբար՝ տախտակամածը կ'քակէ և կէս ժամէն ետքը կ'մարէ հրդեհը։ Հրդեհին մարելուն շատ աշխատած են նաեւ գեղին Թնդանօթաձիգ վարժարանին սպաներն ու ոստիկանութիւնը։ Վարժարանին միայն մանչոց մեծ սրահը վնասուած ըլլալով, Թաղին քարոզիչ Հայրն ու Թաղ. Խորհուրդը մանչ աշակերտները փոխադրեցին քովի սրահը, սեղանատունն, ու դասերն սկսան աւանդուիլ։ Եղած վնասը 20—30 օսմ. ոսկի կ'հաշուուի որ այս գեղին համար մեծ կորուստ մ'է։

—Խասգեղցի հարսին համար թէեւ նուէրներ ընդունիլը դադրեցուցած ենք, բայց երէկ Գատըգիւղէ բարեսէր Տիկին մը, Բ., մեզ ղրկած է երկու չփակ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սանճագ Միւթէսարիֆի աստիճան տրուեցաւ Պիղայի Գայմագամ Համտի էֆ.ի եւ Իզմիրի երեւելիներէն Պալեօզեան Մատթէոս էֆ.ի որդւոյն Սէրքօ պէյի։ Սմիւռնիոյ աստիճան՝ Խարբերդի փաստաբաններէն Արամ Առիլ Պոյաճեան էֆ.ի։

—Սըվազի նահանգին Եվգափի հաշուակալ անուանեցաւ Մուսուլի Եվգաֆի հաշուակալ Իսմայիլ Հագգը պէյ։

ՀԱՅՔ ՑԱՆԱՏՕԽԻ.— Իգտամ բոլորովին կ'հերքէ Թալէպլադի այն լուրը թէ Սըվազի ու Ճանիկի մէջ Հայերը չփոթութիւն յարուցած ըլլալով, այդ կողմը զինուոր ղրկուած ըլլայ։ Հաւասի գործակալութիւնն ալ, կ'յարէ Իգտամ, «պաշտօնական աղբերց մէջ այս մասին տեղեկութիւն չկայ» ըսած է։ Իգտամ քննադատելով եւրոպական լրագրաց սուտ լուրեր հրատարակելու այս փութկոտութիւնը, կ'յանձնարարէ եւրոպական լրագրաց թղթակիցներուն որ իրենց գլուխները քիչ մը աւաքննեն Եանիի գարեջրատան մէջ որ իրենց համար ակումբի տեղ կ'ծառայէ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ Նախարարութիւնը նկատելով որ գաւառներու կալուածատեարց մեծ մասը զէնքի տակ կ'գտնուին և աս և այլ տեղերու մէջ ալ զբաղումներէ վնասուողներ կան, գրեթէ ամէն կողմ որ անոնցմէ Երկրագործական Դրամատանց պարտք ունեցողներու աւանդները պայմանաժամի լրանալուն չվճարուելուն և նորէն պայմանաժամ տրուի. եթէ արդէն վճարման ձեռնարկուածներ կան, անմիջապէս վճարումը գործադիր պաշտօնէից գրուի գործողութիւններն յետաձգելու։ Դատական Նախարարութիւնն ալ գրեց դատարանաց որ այդ պարագաներուն մէջ դիւրութիւն ընծայուի օրինական արգելիչ պատճառ ունեցող պարտատէրերու։

Մ. ԶԻՆՈՎԻԷՎ.— Գերման լրագիրք կ'ըսեն թէ Կ. Պոլսոյ ռուսական նորընտիր դեսպան Մ. Զինովիէվ նոյեմբերի մէջ մայրաքաղաքս պիտի գայ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Մաքիւմաղ կ'հերքէ եւրոպական լրագրաց ոմանց այն լուրը թէ Անատոլուի նահանգաց մէջ խաղաղութիւնն եւ տեղական ապահովութիւնը խանգարուած ըլլան։

Մ. ՍՊՈՒԵԼՈՎ.— Եւրոպական լրագիրք ըսած էին թէ Պուլկարիոյ վարչապետ Մ. Ստոյլով, Վառնայի մէջ իշխանին հետ երկարօրէն տեսակցելէ յետոյ, գաղտնի կերպով Կ. Պոլիս եկած ըլլայ։ Թուրք լրագիրք կ'հերքեն այս լուրը։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ նորընտիր տնօրէն Սըր Համիլթըն Լանկի ընտրութիւնը պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ։ Սըր Համիլթըն Լանկ զանազան պաշտօններ վարած է. ի մէջ այլոց կազմակերպեց Ռումանիոյ ծխախոտի Ռէժին։ Ցետոյ Կ. Պոլիս գալով ձեռնարկեց կազմակերպութեան վեց անուղղակի տուրք Վարչութեան որ յետոյ յանձնուեցաւ Օսմ. Հանրային Պարտուց։ Սըր Հ. Լանկ այս պաշտօնէն ետքն առաջին տնօրէն եղաւ օսմ. ծխախոտի Ռէժիին և յետոյ Եգիպտոս կոչուեցաւ իբրև վարիչ Տայիրէ Սանիյէի։ Հետեւաբար Օսմ. Պանքային նորընտիր ընդհ. տնօրէնը կատարեալ փորձառութիւն ունի Արեւելքի գործոց։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏՈՒՆ.—Պերլինէ հոկտ. 26 թուով կ'հեռագրեն թէ, կ'ըսէ Լ. Հէրըլը, Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան առեւտրական-քաղաքական ճիւղին տնօրէն Մ. Բավոլ ի մօտոյ օսմ. ելմտական վարչութեան մէջ խորհրդականութեան պաշտօնի պիտի կոչուի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը կը բանակցի տեղւոյն Հանրային Պարտուց Սնտուկին հետ՝ 250,000 ոսկւոյ փոխառութիւն մը կնքելու՝ ի հաշիւ հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան։

ՄԱՀ ՖՈԳԻԱՏԻՍ ՊԷՅԻ.— Սամոսի նախկին իշխան Ֆոգիատիս պէյ, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր ի Մեծ Կղզի, առջի գիշերը մեռաւ։ Ֆոգիատիս պէյ վերջին անգամ Կրետէի կուսակալ կարգուած էր։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ մէջ յիսուն անկողիննոց հիւանդանոց մը պիտի հաստատուի հեռաւորներ հոն համող հիւանդ զինուորաց համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Սօպրանիէն երէկ բացուեցաւ։ Ֆէրտինանտ իշխանը ներկայ գտնուեցաւ։ Ելմտացոյցի յանձնաժողովն որոշեց ծախուց գլխէն ութ միլիոն ֆր. զեղչել։ Այս որոշում Սօպրանիէի պիտի ներկայացուի։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ վերատեսչութիւնն որոշեց բոլոր մաքսատանց պահապան պաշտօնէից ու նաւավարներու յատուկ համազգեստ թօշակի սնտուկները միացնել եւ դիւրութեան սնտուկ մը հաստատել։

ՌԷԺԻԻ Փրանսացի, գերմանացի և աւստրիացի բաժնետերք ի մօտոյ Բարիզի և կամ Վիէննայի մէջ պիտի գումարին՝ Ռէժիի Վարչութիւնը բարեկարգելու մասին խորհրդակցելու։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ պուլկարական գործակալութեան Ա. քարտուղար Մ. Զաուքով՝ Բեդրոսպուրկ, և նոյն տեղէն՝ Մ. Բիսոմով Կ. Պոլիս փոխադրուած է։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ անգլ. նաւատորմն Աղեքսանդրիայէ Պէյրութ գնաց։

ԻՏԱԼԵԱՆ նաւատորմ մը այսօրերս Իզմիր պիտի ժամանէ։

ԷՐԶՐՈՒՄԷ կ'գրեն թէ, կ'ըսէ Իգտամ, անգլիացի երկու Լորտ և Սըր Ճոն Սդէյլիք իրենց թարգմանով պտոյտի համար էրզրում ժամաներ և մէկ քանի օր մնալէ յետոյ Պայպուրտի ճամբով Ռուսիա ուղեւորեր են։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ հանգստեան թոշակի սնտուկը Պոլսոյ Ճըրալ օղլու թաղն ապարանք մը պիտի փոխադրուի։

ՖԱՀԻՄ ՓԱՇԱ ՏԷԼԼԱՍՈՒՏԱ, որ 40 տարիէ ի վեր բժշկական վարժարանին մէջ բժշկագիտութեան դասախօս էր, նոյն պաշտօնէն հրաժարեր է։

ԷՄԻԼ ԷՖ.՝ Թղթատարական վարչութեան մասնագէտ խորհրդականն, և Րաիֆ պէյ՝ իր օգնականն որ Դարդանել գացած էին հաստատելի ելեկտրական լապտերներու տեղն որոշելու, երէկ մայրաքաղաքս վերադարձան։

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.—Գնդ. Պէլալ պէյ երէկ դեղարանի մը մէջ ինքզինք խնամել տալու պահուն յանկարծամահ եղաւ սրտի հիւանդութենէ։

ԽՐԱԾ.— Առջի իրիկուն Ախըր Գաբուի առջեւ խրած շոգենաւն է իտալական Վինչենցօ Ֆլօրիօ, որ ցարդ ազատուած չէ։ Նաւաձիգ շոգենաւ մը ուղեւորներն առնելով Ղալաթիոյ քարափն հանեց։

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐ.— Սապահ նորէն ուշադրութիւն կ'հրաւիրէ Թուրքիոյ մէջ շրջաբերութեան հանուած օտար ոսկեդրամներու երեսէն ժողովրդեան կրած վնասներուն վրայ, որ առաջ եկած է նոյն ոսկեդրամոց՝ իրենց իրական արժէքէն բարձր գին մ'ունենալնէն։ Վասն զի մինչ մէճիտիէի հաշուով անգլ. ոսկին 118 և աւստրիական քրիմիչն $54^1/_2$ ղրշ. իրական արժէք ունին, հասարակութիւնն՝ առաջինն 120ի եւ երկրորդն 56 ղրշ.ի առնելով ոսկի գլուխ 2 ղրշ. և 60 փարա կ'տուժէ։ Սապահ ըսելով թէ ասոնց հրապարակէն վերցուիլը դժուարութեանց պատճառ ըլլայ թերեւս, կ'առաջարկէ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը որոշել այդ ոսկեդրամներու իրական արժէքն, որպէս զի վերջ տրուի չահագիտութեանց։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. — Անցեալ գիշեր Պրուսայի քաղաքին մօտ կռիւ մը տեղի ունեցեր է Ռէժիի դէտերու և Արիֆ, Իսմայիլ, Ահմէտ ու Խալիտ անուն ծխախոտի մաքսախոյսերու միջեւ։ Երկու կողմէն հարիւր ձեռքէ աւելի զէնք պարպուելով, դէտերէ Զիւլֆի Չավուշ և մաքսախոյսերէ Խալիտ ծանրապէս վիրաւորուեր են։ Զիւլֆի հետեւեալ օրը մեռեր է։ Մաքսախոյսերէ հինգը ձերբակալուեր են եւ միւսներն ալ կ'փնտռուին։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Երէկ իրիկուն Բերա Գումպարաճի փողոցը ժամագործ եւ գոհարավաճառ Մ. Աբրադոլոբուլոյի խանութը գողեր մտնելով, ամբողջ գոհարներն, ինչպէս նաև խանութին կէսը բռնող սափրիչ Միլքոնի 600 ղրշ.ն և մէկ քանի գործիները գողնալով փախեր են։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ շոգենաւ մը որ Սեւ ծովէն կուգար, երէկ Րումէլի Գավագի առջեւ խրեր է, եւ տակաւին չէ ազատուեր։

ՌՃԻՐ.—Միրքէճիի կողմը սեխ և ձմերուկ ծախող ռուսահպատակ Թահիր անուն պարսիկ մը՝ 25 ղրշ.ի պահանջի մը պատճառաւ Մօշօն անուն Հրեայի կզակին բռունցք մը զարնելով վիրաւորեր փախեր է։

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ԿԱՏԱՂՈՒԹԵՆԷ ՄԵՌԱԾ. — Անցեալ շաբթու Բարիզի մէջ թաղուեցաւ Օր. Մարիան Սանդարսիէրօ անուն աղջիկ մը, որ կատաղութենէ մեռած է հետեւեալ պարագաներու տակ։ Այդ աղջկան ծնողք Պօպ անունով շուն մ'ունէին, զոր շատ կ'սիրէր։ Երկու ամիս չափ առաջ այս շունն հիւանդանալով, տիրուհւոյն տարած խնամքին փոխարինութիւն մ'ընելու համար կ'լիզէր անոր ձեռքերն ու դէմքը։ Սակայն Պօպի վիճակն հետզհետէ աւելի ծանրացաւ և քանի մը հոգիներ ալ խածաւ. ասոր վրայ պէտք տեսնուեցաւ սպաննել զայն։ Օր. Մարիան բնաւ հոգ ընելու բան մը չունէր, ոբովհետեւ ինքը խածուած չէր։ Նախորդ շաբթու թեթեւ տկարութիւն մ'ունեցաւ, ու թէեւ այս հիւանդութիւնը պաղ առած ըլլալուն վերագրեց, սակայն հետզհետէ ծունկերն ուռեցան, ախորժակը գոցուեցաւ և ստիպուեցաւ անկողին իյնալ. տենդ մը եկաւ վրան, և ասոր յաջորդեցին ջղաձգութիւններ, որ միջոցին ծնողքն ստիպուեցան բռնել ձեռքերը զորս յուսահատօրէն կ'շարժէր։ Վերջապէս երրորդ օրն հոգին աւանդեց ծնողացը գրկին մէջ։ Բասթէօրեան աշխատանոցին բժիշկները կը յայտարարեն թէ կատաղի շան մը լիզումը բաւական է հիւանդութիւնը փոխանցելու, եթէ լորձնադեղձի մը կամ մորթի սկրթուքի մը հանդիպի. հետեւաբար հաւանական կ'նկատուի թէ Օր. Մարիանի սկրթուք մ'ունեցած ըլլայ մորթին վրայ, և այսպէս շանը կատաղութենէն վարակուած։ Այս դէպք խրատ կրնայ ըլլալ շունի տէրերուն։

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Ա. Եւրոպայի եւ Տաճկաստանի միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնք ընդարձակուելուն, Ցակոբ Մաղաքեան՝ տարիներէ ի վեր հաստատուած ի Նափոլի, փորձ յանձնակատար, կ'կատարէ ամեն տեսակ առեւտրական գործողութիւններ. — Բ. Դէպ ի Մ. Նահանգներն ամէնէն կարճ ճամբան Նափոլի ըլլալով, շոգենաւային մեծ ընկերութեանց հետ կնքած պայմանագրութեամբք, շահաւոր պայմաններ կ'ցուցնէ ճամբորդին.— Գ. Եթէ Ֆլորիօ Րուպադդինօ շոգենաւային ընկերութեան դիմուի եւ յայտնուի թէ Նափոլի Մաղաքեանի կ'երթան, տոմսակի գնոյն զեղչ կ'ստանան գաղթականք միայն.— Դ. Այդ ընկերութեան չդիմողք կարող են ուղիղ ո եւ է շոգենաւով մեկնիլ ի Պիրէոս, եւ հոն նոյն ընկերութեան շոգենաւով գալ Նափոլի.— Ե. Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէին։

Jacques Maghakian
Vico III del Piliero N. 4
(Italie) Naples
(Հեռագրի հասցէ)
Maghakian Naples

ՏՈՔԹՈՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, [illegible] (ըստ տարիքի), [illegible]։ «Սկոռբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ [illegible] դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի [illegible]։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը հիւզ Զօղրաֆեանց դէմ)։

Գատըգիւղի յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը Թիւ 1 Նոր բացուած Խրիսօվէլի փողոց ամէն օր։

Ց. Գ. — Հաւասարելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժներու, ձմեռները կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ միւս կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Մինչեւ լրագրոյս մամուլը դըրուած պահուն հեռագիր չստացանք։

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ Ընկ. Հավայեան շոգենաւը, նաւապետ Լօկան, Լիվրբուլէն կ'սպասուի ընդհ. ապրանքով դէպ ի 3 նոյմ.։

Տոքթ. ՃԵՎԱՀԻՐՃԵԱՆ
ԲԺԻՇԿ, ՎԻՐԱԲՈՅԺ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ

Թէ իբրեւ Պետական հիւանդանոցներու բժիշկ եւ իբրեւ Քաղաքապետական բժիշկ, եւ թէ իբրեւ մասնաւոր բժիշկ, իր երկարամեայ փորձառութեամբ, ի վիճակի է գոհ ընելու իրեն դիմողները։ Վերաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան մէջ ի կիր կ'առնու ամենանոր գործիներն զորս այս անգամ իրեն հետ բերած է Բարիզէ, տեղւոյն մեծ Հիւանդանոցներուն մէջ անոնց գործածութիւնը մօտէն ուսումնասիրելէ ետք, ապահովութեան ու մաքրութեան ամենավերջին միջոցներով, շնորհիւ Վերաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան գործողութիւնք մեծ անվտանգ եւ ապահով կը ճանչնան արդի Գիտութեան եւ Արուեստին առջեւ. Ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի իր տունը, Լանկա, Թուլումպա-Մէյտանը, Թ. 128, եւ Բշ. Եշ. եւ Շբ. օրերը ժամ 4-6 Մէրճանմէճեան դեղարանը Պանչէ-Գաբու։ Եւ, նոյն ժամերուն աղքատները ձրի կ'նայի Մէրճանմէճեան դեղարանին մէջ։ Իսկ Գշ. կէս օրէն ետքն աղքատ հիւանդները ձրի կ'դարմանէ Անտոն Էֆ. Գալֆաեանի դեղարանին մէջ ի Լանկա։

ՏՔԹ. ՃԷԼԱԼԵԱՆ
Մասնագէտ [illegible] հիւանդութեանց.—Բերա, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ, Միսք փողոց Թիւ 4, ուր ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի։ 6—30

ՔՈՆԵԱՔԻ ՄԵԾ ՉՏԱՐԱՆ
Շ. Կ. ՊՈԼԱՆԱՔԻ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (ԵԳԻՊՏՈՍ)
Հիմն. 1884

Բարիզի գեղագիտութեան քիմիական աշխատանոցը՝ տնօրէնութեամբ Բաուչէօրի՝ վաւերացուցած է առողջապահական յատկութիւններն և ախորժելի համը։ Ի Լոնտոն պաշտօնական ցուցակներուն մէջ անցած է իբրեւ Չօռօ Խոզոյի Բոնէտ։ 1894ին Եգիպտոսի ազգ. արուեստահանդէսին մէջ ի ցոյց դրուած քոնեաքներէն միայն այս քոնեաք ոսկի շքադրամ ստացաւ։

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ և Ռումանիոյ.
24—50 ՖՐԻՏ ՖԷՐԲԷԼ
Պէօյիւք Թիճարէթ խան Պոլիս, Թիւ 3

ՍԵՂԱՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Գինեերն երկու օր բէֆբրանս մը ընելէ յետոյ, նորէն իրենց առջի վիճակը գտան գրեթէ։ Երէկ կէս օրէն վերջ առնուած հեռագիրները քիչ մը բարձր ըլլալով, Քոնսոլիտն՝ որ առաւօտուն 23 ղրշ. 29 փր.էր. բարձրացաւ 23 ղրշ. 34 փր.ի եւ Երկ.ին՝ որ առաւօտուն 108.25 էր՝ բարձրացաւ 109.25 փր.ի։

—Այս առաւօտ առնուած Բարիզի հեռագիրն է՝ Քոնսոլիտ 22 ղրշ. ու Երկ. 111 Ֆր. և Լոնտոնինը 21.80։

—Հոս բացուեցաւ Քոնս. 23 ղրշ. 39 փր. եւ Երկաթ. 110.5 փր.։

—Օրական Սպիլանցը կ'արժէ 1000 Քոնս. համար 130 ղրշ.։

—Սակարանի Վարչութեան որոշումով, երեկուընէ սկսեալ Ղալաթիոյ Սակարանն առտուները պիտի բացուի ժամը 5ին և երեկոյին գոցուի ժամը 11ին։

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. քոնսոլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ո.		23 34½
Ամէնէն բարձր գին	»	23 35
Ամէնէն վար գին	»	23 28
Րումէլիի երկաթ. գոյ. Ֆր.		109 25
Ամէնէն բարձր գին		109 37½
Ամէնէն վար գին		108 25
ԲԱՑՈՒՄ, 16 Հոկտեմբեր		
Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Օ. Ո.		23 39
Րումէլիի երկաթուղի Ֆր.		110 50
Օսմանիյէ	»	— —
Ռէժի	»	— —
Օսմ. Պանքա	»	14 30
Քրէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7 —
Երկրագործական Պանքա	»	9 —
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ. Ա. Ո.		3 10
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4 04
Թրամուէյ բաժնեթ.		682 20
» Ժուիսանս		229 20
Թրամուէյ պարտաթ. Ֆր.		496 —
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	329 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	478 —
ՍՊԻԼԱՆՑ		
Քոնսոլիտէ ութ օրուան	0,	3
» մէկ ամսուան	»	— —
Րում. երկ. ութ օրուան	»	— —
» » մէկ ամսուան	»	— —
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՑ		
20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 12
Անգլիական ոսկի	»	109 36
Բօլ էմբէրիալ	»	89 30
Քրիմից	»	51 05
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 28
Րուպլի Թղթադրամ Օ. Ո.	»	8 56
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109 ¼
Փարիզ 3 »	Ֆր.	22 97
Ֆիօրին մանտ	»	10 87

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 27 Հոկտ.		
Օսմ. քոնս. Սէրի Ա.	Ա.-Ո.	66 —
» » » Բ.		41 87
» » » Գ.	»	24 12
» » » Դ. բաց.	»	21 63
» » » Դ. գոց.	»	21 81
Փոխառութիւն Գասապա	»	83 50
» Օսմ. 3½ %	»	97 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13 43
Այտընի երկաթուղի	»	15 75
Եգիպտական Միացեալ	»	108 75
Անգլ. քոնսոլիտէ	»	111 50
Հելլենական 5 %	»	31 50
Մօնօբոլ հելլենական 4 %	»	35 —
Ռանթ » 4 %	»	26 50
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	96 —
» Նոր » 6 % 1892	»	96 —
Փոխան. Փարիզի վրայ	»	25 350
Դրամագլուխ	»	3 —
ՎԻԵՆՆԱ, 27 Հոկտ.		
Փոխան. Փարիզի վրայ	Ֆիօր.	47 52
» Լոնտոնի վրայ	»	119 85
Րումէլիի երկաթուղի	»	60 10
Օսմ. Ռէժի	»	152 —
ՓԱՐԻԶ, 27 Հոկտ.		
Օսմ. քոնս. Սէրի Դ. բաց.	Ֆր.	21 87
» » » Դ. գոց.	»	22 —
» » » Բ.	»	42 25
» » » Գ.	»	24 30
Օսմանիէ	»	— —
Րումէլիի երկաթուղի	»	111 50
Օսմ. Ռէժի	»	326 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	590 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 % Գ. Ֆ.	»	103 12
Քրէտի Լիոնէ	»	771 —
Պանք տը Բարի	»	845 —
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3202 —
Իտալական Ռանթ	»	93 42
Սպանիական արտաքին	»	60 12
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 175
Դրամագլուխ	»	02 —
ՊԵՐԼԻՆ, 27 Հոկտ.		
Օսմ. փոխառութիւն 1888	Մարք	95 —
Րումէլիի երկաթուղի	»	114 —
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	93 80
Փոխ. Լոնտոնի վրայ	»	20 205

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

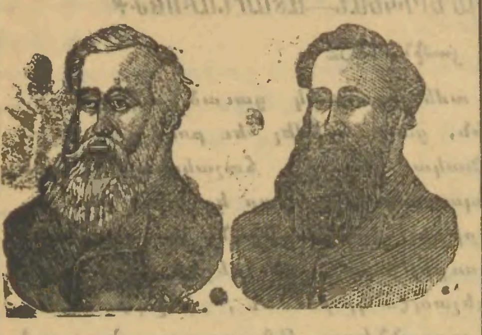

Նոր գիւտ մը, որ կ'բաղկանայ արմատներու նիւթէ ու խոտերէ, մազերու գոյնը սեւի կամ շագանակագոյնի կ'վերածէ ժնականին նման ։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերը կ'վերածուին բաց շագանակագոյնի և կամ մութ սեւի։ Փորձը ցոյց տուած է որ այս ներկ ուրիշներէն գերազանց է և այնքան ննականին նման է որ մանրադիտին դիտողն անգամ կ'խաբուի։ Մազերուն անկումը կ'արգիլէ, թեփերը կ'վանէ ու մազուր կ'պահէ մազերը։ Գործածութեան եղանակը, — Գործածելէ առաջ արուեստի աղէկ մը շարժել, ետոյ փոքր չափ մը պնակի մէջ դնել և սանտրով կամ խոզանակ մը թեթեւ մը թրջելով մազերուն լաւ մը քսել, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջի. մինչեւ չորնալը գլուխը բաց կենալ։ Վաճառատեղին է Թուրքիոյ մէջ իր միակ գործակալին խանոթ Գաբրուճեանի. անգլ. ընկ. դեղարանը՝ 95—97, Ղալաթիա, Խուքանէքէ-գալաթըրըմ, Վօյվօտա, Կալաթա-Շիշլիի թրամվէյներու կայարանին քով։

THE
LANCASHIRE
INSURANCE
COMPANY

ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի 1852 ԻՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՄԱՆՉԷՍԹՐ

Lancashire Insurance Buildings
— Exchange Street Manchester

Դրամագլուխ 3,000,000 անգլ. ոսկի
Պահեստի գումար 1,511,280 »

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնն, ամէն տեսակ քարուկիր ու փայտաշէն կալուածներու վրայ, կահերու և ապրանքներու վրայ եւն. յոյժ նպաստաւոր պայմաններով ու սակերով։

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Այս ընկերութիւնն յոյժ ծանրաբեռ առաւելութեամբ կը ներկայացնէ բոլոր այն առաւելութիւնները զորս կրնան փափաքիլ կեանքերնին ապահովագրել ուզողներն, ամբողջ կամ խառն՝ որոշ պայմաններով։

Նոր հաստատուած պայմանագրութեան ...

Տեղեկութեան ապահովութիւն ...

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալներուն, (Bond, Sellar and Co.) Պոնտ Սելլէր և Ընկ. Քիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա։

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ
ՍԻՆԿԷՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆՆ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Կ՝ ՆԱՅՑԼԻՆԿԷՐ
ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ԲԵՐԱ. — Մեծ-Փողոց Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց։

ՂԱԼԱԹԻԱ. — 1. Սինկէր խան, Թիւնէլի եռեակ. 2. Գարաքէօյ մօտ թիւ 120, Շիշլիի Թրամուէյներու կայարանին դիմաց։

ՊՈԼԻՍ. — Սիրքէճի, Հօճա-Փաշա, Պապը Ալի Ճատտէսի թիւ 11, եւ Սուլթան Պայազիտ Թրամուէի կայարանին դիմաց թիւ 13.

ՀՐԱՇԱԼԻ ՍՊԵՂԱՆԻ ՄՈՐԹԻ

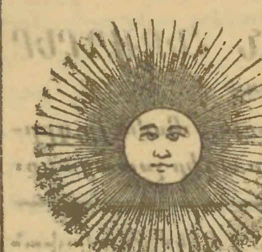

Այս հրաշալի պատրաստութիւն ցարդ գտնուած կարեւորագոյն և ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԴԵՂՆ է ՄՈՐԹԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ամէն ձեւին համար։ Տղոց և մեծերու աչքերէն և մարմնոյն այլ մասերէն ամէն բորբոքում կ'վանէ, և շուտով կ'բուժէ — ՎԷՐԵՐ, ՊԱԶԱՐՆԵՐ, ԱՑՏՈՒՅՆԵՐ, ՔԱՂՑԿԵՂՆ իսկ (եթէ ժամանակին առնուի,) ՌՈՒԲԵՑՔՆԵՐ, ՄՈՐԹԻ ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆԵՐ, ԱՕԴԱՑԱՒՈՏ անդամներ, ՄԿՆԱՑՔԻՑՆԵՐ, ԳԼԽՈՒ վէրքեր, ՈՏՔԻ ցաւեր, ԳԵԼՈՒՄ, ԳԱԼԱՐՈՒՄ, ՋԵՌՔԻ ճեղքուածներ, ձռնակի ԿՏՐԱԾՆԵՐ, ԱՉՔԻ բորբոքումներ, լաւագոյն ՕԾԱՆԵԼԻՔ ԱՉՔԻ, ԵՐԱԾԻ համար մէկ հատիկ դեղ, որ կ'զօրէ, երբ թէյկոյ գդալով ի դերեւ կ'եփեն ԱՂԻՒԷՐ վէրքին, գլխու ԹԵՓԻՆ, ՕՁԱՒՏԻ, ԲՈՐՈՏՈՒԹԵԱՆ, ԳՈՆՋԻ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՀԻՒԾԱՒՏԻ, ՔՈՍԻ, և նմանօրինակ հիւանդութիւններու գերազանց դեղ և դարման։ Հրահանգ գործածութեան. — ՑՕՏԱՑԱՒԻ, ԳԵԼՈՒՄԻ, ՄԿՆԱՑՈՒՆՑԻ, յանկարծ ՄԷՋՔԻ ԲՌՆՈՒԵԼՈՒ և այլ ամէն ներքին ցաւերու համար օծեցէք աղէկ չիէ օրն երկիցս։ — ԱՆԴԱՄԱԼՈՒԾՈՒԹԵԱՆ համար օծէ ողնայարն և բռնուած մասն օրը մէկ-երկու անգամ. օծէ բորբոքած աչքն, արտու բրիկոցն քաէ ԿՈՇՏԵՐՈՒՆ՝ լաթ մը օծելով, նմանապէս ՈՏՔԻ ցաւերուն համար։ Ամէն տեսակ ՎԷՐՔԵՐՈՒ համար այս սպեղանին դրէք՝ վէրքն և շրջակայ բորբոքեալ մասերը գոցելու չափ մեծ քթով մը, 24 ժամն անգամ մը փոխեցէք։ Եթէ չատ թարախ հոսի վաղն չատ ցաւ ըլլայ, կամ-եթէ լաթն խինայ, նշան է մօտալուտ առողջացման։ ՈՉ ՄԷԿ ՏՈՒՆ կամ ՆԱՒ պէտք է զուրկ ըլլայ սոյն սպեղանիէն։ Գին 3 չիլ. 8 փ. և 5 չիլ մէկ տուփը։ ՀՐԱՇԱԼԻ ՄՈՐԹԻ ՍՊԵՂԱՆԻ Ընկ. որ կ'Ճշմօ. Մ. Նահ. Կ. Պոլիս ՌՈՒԽԱՆԱ, Ընդհ. Անգլ. վաճառատուն, միակ կեդրոնատեղին ԵՏՄԸՆՏ ՔԱ. 95—97 Կալաթա-Շիշլիի Թրամվայի կայարան, Վոյվոտայի քով։ Կ. Պոլիս։

ՊԱՏ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԱՅՆԹԱՊ-Դամբեգեան էֆ. Պօղարեան ԱՏԱ-ՊԱԶԱՐ — Ստեփան էֆ. Սափրիճեան. ԱՏԱՆԱ. — Միսաք էֆ. Գազազեան. ԱՐԱԲԿԻՐ — Յ. Գ. էֆ. Մանուէլեան. ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ — Սիմոն էֆ. Սիմոնեան. ԳՈՒՐՏ ՊԷԼԷՆ — Արժ. Տ. Ստեփան քահանայ Մկրեան, ԷՆԿԻՒՐԻ — Համբարձում էֆէնտի Չմմոզեան, ԷՐԶՐՈՒՄ — Տեարք Խնճիճեան եղ. արք, ԹՕՔԱՏ — Յովհաննէս էֆ. Գազանճեան. ԻԶՄԻՐ — Կարապետ էֆ. Մալէճեան. ԽԱՐԲԵՐԴ — Յովհաննէս էֆ. Ցարութիւնեան. ՄԱՐԱՇ — Արժ. Տ. Յովհաննէս քհնյ. Վարժապետեան. ՄԱՐԶՈՒԱՆ — Յովհաննէս էֆ. Ցակոբեան. ՄՈՒՇ — Գեղամ էֆ. Տ. Կարապետեան. ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ — Ցակոբ էֆ. Սուքիասեան. ՍԻՐԻԱ — Գէորգ էֆ. Ոսկերիչեան. ՊԱՐՏԻԶԱԿ — Ստեփան էֆ. Մանկրեան. ՊՐՈՒՍԱ — Մնակ էֆ. Լաթթճեան. ՌՈՏՈՍԹՕ — Յովհաննէս էֆ. Տէմիրճեան. ՍԸՎԱՍ. Յ. էֆ. Կարակէօզեան ԴԱՐԴԱՆԷԼ — Հայկ էֆ. Թայքճեան. ՏՐԱՊԶՈՆ — Սահակ էֆ. Էքմէքճեան։

ՀՈՆԿ-ՔՈՆԿ — ԱԼԵԼԱՆ — Կ. ՊՈԼԻՍ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ
Եօվրգեան և Իռազուլեան

Ճէլալ Պէյ Խանի դիմաց կից, թիւ 10.

ԱՄԷՆԷՆ ընտիր ձակ թէյի վաճառատունն է Կ. Պոլիս, որ ճիշդ ունի Օսմ. Տէրութեան ամէն կողմերը։ Յայտարարեալ ապրանքները փութով և խնամով կ'գործադրուին Զիկական, Հնդիկ, Ճավայի և Սէյլանի ընտրելագոյն թէյը, ուղղակի բերուած, կ'գտնուին նոյն թէյի նիր հունձքն սկսած է գալ։ Զգուշացէք սոյն վաճառանիշին կեղծերէն։

Փնտռել ՆԱՒԲՈՒԵԱՆ և ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ստորագրութիւնը։ 80—20

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի կայս. հրամանով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Պետերսպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ։

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթք 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան ընդհ. ի Կ. Պոլիս Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ

Ղալաթիա, Քարաքէօյ ճէյ (հին Մուստաֆա տեղը)

Ընդհ. Գործակալութեան համար ՊԷԹԵՐ ԲԷՔՔԷՆ

ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ ԵՒԼՆ, ԼՈՒԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳՈՐԾԱԾԵՑԷՔ

ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻՒՆ

ՏԱԿՔԻ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ
ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼՈՑ ՀԱԿԱՆԵՒՈՒՄ

ԿԱՐԵՒՈՐ — ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻՆ ԲՆԱՒ ՉԻ ՄԱՇԵՑՆԵՐ

ԵՒՐՈՊԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ 100,000,000 ՔԻԼՕ ՏԱՐԵԿԱՆ ՍՊԱՌՈՒՄ

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՊԸ՝ ԽՈՍՏ ԴԻՒՐԻՆ՝ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՔԱՓԵԹԻ ՎՐԱՅ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

ԳՆԵԼՈՒ ՏԵՂԻՔ ամէն տեղ և ի մասնաւորի՝
ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՂՄԸ
Կ. Մծրէնեան կամուրջին գլուխը և Գատը գիւղ.
«Ջին պիր Զէյլոտ» Պահճէ Գափու.
Դեղարան Գասապեան Պահ է Գափու.
» Սաննի կամուրջին գլուխը.
Մահմուտ Փաշա Քիւրքճի Խանի դէմ թիւ 131 մաղի Չերկ ծախող Աբգար Սաղանճեանց քով։
ԲԵՐԱՅԻ ԿՈՂՄԸ. — Պօն Մաժէ.
Լէօ մը Սուիէթէ Գո-Օբէրաթիվ.
Ալմանական ... Բերա Մեծ Փողոց թ. 341
Ընդհ. ներկայացուցիչ ...
Հ. ԵՒ Ա. ՍԷՓԻԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
...

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ
ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862 ԻՆ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. ՈՍ
ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ՌՈՒԼԴԸՐ ՃԻՆՃԻԼ
Հիւսէյնիէ Խան, Թ. 2—3, Գէօմրիւք փողոց, Ղալաթիա
Առաջնակարգ Ընկերութիւն մ'է սա իւր ամենապահեստութեամբ, ճշգապահութեամբ և դիւրութեամբ համբաւաւոր։
Ընդհ. ՓԷՈՏՈՐ ԱՐԼԷՅԱՆՈՒ

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Ձեռագիր յօդուածներն ետ չեն տրուիր։ — 2. Ցանուկ լրագրին Ընկալագրերը Փոխանակագրերը Նամակատան դրամաթուղթերը, Ձեքեր, եւն. փափաքելի են՝ լրագրոյն արտօնատէրին տնօրէնութիւնը կրելու պայմանաւ միայն։ 3. Բաժանորդները Թուրքիոյ համար տրծած Մէճիտի 10 արծաթահամեմ համեմ ֆր. ի հաշուելով են, մէճիտը 20 դահեկան 108 դրուշէն։ — 4. Թղթատարի ծախքը մեր վրայ է, բայց ի բացեա Լօքալի ծախքէն։ — 5. Թղթատարի ծախքն իր վրայ առնլով «Բիւզանդիոն» ա'յնքան մեծ զոհողութիւն մը կրած է արդէն որ գեղչուած բաժնեգինի պահանջքներ անընդունելի են։ — 6. Ամէն գաւառացի ազգային որ Բիւզանդիոնին թերթին խմբագրութեան ծանօթագիր ... քաղաքին կամ գաւառին ազգային, կրթական կամ տնտեսական խնդրութիւններէն դէպքերուն և հանգամանքներուն վրայ ամփոփ մը չափ ճշգրիտ և ամփոփ տեղեկութիւն հաղորդէ, իրաւունք ունի թերթին թղթակիցը նկատուելու, տարեկան թերթ մը ստանալու, և յառաջիկային դրամական փոխարինութիւն մը, եթէ իր նամակները և գրական արժանիք ունին։

Ուր որ գործակալ չունինք, կարելի է մեզ դրամ ղրկել (Ա.) ապահովագրուած նամակի մէջ դնելով 20 դրշ. ի համար 20 ֆրանքի հաշուով նամակի բուն, և կամ (Բ.) թղթատարական դրամածրար, դարձեալ ապահովուած նամակով։ Աւելի բան է եթէ (Գ.) փոխանակագիր առնուի ծանօթ յանձնակատարի մը վրայ։

Հաղորդագրութեանց համար յօդուած կամ նամակ ղրկողները միշտ թերթին մէկ երեսին վրայ գրեն։ Երկու երեսի վրայ գրուածը չառ ... պայման է ... ։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ», ՕՐԱԳՐԻ
Պ. Պոլիս թիւ 38, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ (4)

ՊՐԹԻՉ ՈՒՍՈՒՑՈՒԹԻՒՆ

Նոյնպէս ձեւի եւ թիւի ուսման վերաբերող ճիւղերը — թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, գծագրութիւն — իրարու փոխադարձաբար կ'օժանդակեն։ Վերջապէս, աղէրս կայ նաև բուն գիտութեանց և ուսուցութեան միջեւ։ Կ'հետեւի թէ՝ չատ պարագաներու մէջ՝ կարելի է գոհացնել կեդրոնացման պահանջումները։ Ամէն անգամ որ՝ առանց այդ ինչ ճիւղի միութեան վնաս հասցնելու՝ կարելի ըլլայ զուգորդել երկու կամ աւելի ճիւղեր, օգտակար է ընել. այս կերպով տղուն ստացած գիտելիքն օտար չեն ըլլար միմեանց եւ աւելի դիւրաւ ու աղէկ կերպով իր գաղափարները կ'չղթայուին ու միութիւնը կ'պահուի անոնց մէջ։

Վերջապէս կ'հասնինք նորհուն մանկավարժին ուսումնասիրութեան վերջին մասին, ուր Փրոֆէսէօրը կ'ծանրանայ գիտական մանկավարժութեան, փորձառական հոգեբանութեան յանձնարարած դաստիարակութեան մեթոտին վրայ, և հոգեբանական ամէնէն կնճռոտ հարցերը պարզ եւ գործնական ձեւի մը տակ ներկայացնելով, յստակ լեզուով մը կ'հաստատէ թէ դասին բնական, կանոնաւոր յառաջացումն ամէնէն բանաւոր ամէնէն կրթիչ մեթոտն է, այն մեթոտը՝ որ ամէնէն աւելի յարմար է տղուն միտքը զարգացնելով՝ հանդերձ՝ կազմելու անոր սիրտն եւ կամքը։ Այս այն մեթոտն է զոր կ'ընդունէր Բէզդալօցցի երբ կ'գրէր. «Պէտք է ամէն ուսուցման ձեւերն ենթարկել այն յաւիտենական օրէնքայ՝ որոց համեմատ մարդկային միտքը կ'բարձրանայ զգալի տպաւորութիւններէն դէպի պայծառ գաղափարներու (Թօն հինլիհըն Անշաունկըն զու տէօյթլիհըն Պէկրիֆըն էրհէպըն)։ Ուրեմն այս օրէնքներուն համաձայն պարզել մարդկային բոլոր ծանօթութեանց տարրերն եւ շարադասել վանկերը դժուարութեան վարդապետութեան կարգին ... Տեսնենք թէ մանկավարժ տեսակարան ինչպէս կ'բացատրէ այդ մեթոտի կիրառութիւնը։ Մեկնելով փորձառական հոգեբանութեան այն օրէնքներէն՝ որոց համեմատ տղայն կ'ստանայ ծանօթութիւններն, եւ անոնց վրայ հիմնելով դասին բանաւոր յառաջխաղացութիւնը, Ներկուս բրոֆէսէօրն երեք հանգրուան կ'ընդունի ուսման ու և է ճիւղի դասաւանդութեան համար, որովհետեւ մարդուն միտքը ի ըլլալով ամէն տեսակ ծանօթութիւններ միշտ միեւնոյն եղանակաւ կ'ստանայ. 1. Թանձրացեալ ծանօթութեանց ստացում, այն է հրատապութեան (էնդիւխիօն); 2. Թանձրացեալէն ի վերացեալն փոխանցում, տարրական կամ անկատար վերացումներէ անցնիլ աւելի ընդարձակ եւ աւելի ճիշտ վերացումներու, այն է՝ ... եւ ...։ 3. Կիրառութիւն, այն է տեսականէն անցնիլ գործնականին, կամ թէ, ուրիշ բառերով, հմտութիւնը ձեւափոխել կարողութեան։ Բացատրենք քիչ մ'աւելի մանրամասնօրէն։

Առաջին հանգրուան։ — Ամէն դասաւանդութիւն պէտք է հեղուէն կամ մօտէն առնչութիւն ունենայ տղուն անձնական գիտելեաց հետ, այն ծանօթութիւնը կ'հետեւի նախնական ընդհանրացութեան օրէնքէն, զոր բացատրեցինք արդէն յօդուածիս առաջին մասին մէջ։ Դաստիարակն ունի մշակել եւ ճոխացնել միտք մը, ինչպէս կրնայ այդ միտքի բոլոր գաղափարներուն մէջ չփրուճակ հասանք մը հաստատել, եթէ իր գործին երբ հիմ չունէ ինչ որ տղան անձնապէս գիտած եւ վերացուցած էր տղուն փորձառութեան մէջ եւ կ'նէ որ ... արժանի պէտք է ձգել։ Արդ, այս հին գաղափարները միշտ չեն ներկայանար անմիջապէս մտքին առջեւ՝ այն պահուն յորում կ'ուզուի նոր բան մը ի հանդէս բերել։ Դաստիարակը պէտք է արթնցնէ աշակերտին մտքին մէջ բոլոր այն տպաւորութեան կամ որոշ, ճիշտ կամ սխալ գաղափարները զորս տղան կրնայ ունենալ ուսուցանելի նիւթին վրայ։ Ինչ որ գիտէ և կ'ուզէ, ինչ որ չգիտէ և կ'դիւրացնէ յարմար եւ ճարտար հարցումներու միջոցաւ։ Այս է դասին ներածութիւնը, որ չատ մեծ կարեւորութիւն ունի ուսուցման մէջ, քանի որ ... այս կերպով կ'պատրաստէ տղուն գետինն ... վրայ պիտի կառուցանէ յետոյ այս նախապատրաստութիւնը կառուցանելի շէնքին հիմն է։ Հերկն է այն որ տղուն միտքը ի փոխանքին կ'դնէ ընդունելու, սերմանելու նորն և ծանօթը, զոր դաստիարակը պիտի սերմանէ հոն։ Բայց այս նախապատրաստութեան, նախաձեռնութեան ... երբեմն ալ եսքը պէտք է խնայել դասին ..., անոր եղանակը։ Որովհետեւ տղուն միտքն առաջուց կ'ուզէ որոշ կերպով գիտնալ դասախօսութեան առաջիկան։ Վերջապէս, այս առաջին հանգրուանին մէջ պէտք է աշակերտին ներկայացնել նոր առարկաները։ Օրինակի համար, տունկի վրայ իրազեկութեան դասի մը առթին պէտք է ցոյց տալ տունկն, ամբողջ տունկին վրայ ընդհանուր գաղափար մը տալ, յետոյ ամէն մէկ մասի քննութեան սկսիլ, որպէս զի աշակերտը դասին վերջը կատարեալ նոր ծանօթութիւն մ'ստացած ըլլայ։ Քերականութեան դասի մը մէջ, ընտրուած օրինակները պէտք է քերթել, վերլուծել։ Այս է հրատապութիւն ըսուածն, որ կրնայ ըլլալ ..., (ինչպէս տունկի դասին մէջ) կամ ներքին, այսինքն մտքով, կատարուած և ոչ զգայարանքով, տղուն մտքին մէջ արթնցնելով գաղափարներ նման անոնց զորս կ'ուզենք հոն մտցնել, գիտցածին վրայ յենելով (այսպէս է, օրինակի համար, քերականութեան դասին համար ցոյց տրուածն. այս կերպ իրազեկութիւնը կրնայ յարմարիլ նաեւ ուսմանց բոլոր այն ճիւղերուն՝ յորս բուն իրազեկութիւնը կարելի չէ)։ Ամփոփենք դասին ընթացքն այս առաջին հանգրուանին մէջ. 1. Դասին նիւթը կամ նպատակը, խնամով ընտրուած, կ'ցուցնէ ինչ որ նոր է եւ առնչութեան մէջ կ'դնէ զայն տղուն արդէն գիտցածին հետ. 2. Նախապատրաստութիւնը կամ ներածութիւնը կարգ կանոն կ'դնէ տղուն արդէն գիտցածին մէջ, որպէս զի նոր գաղափարներու ներածումը դիւրանայ. 3. Իրազեկութիւնը կամ յայտ յանդիման հասկացողութիւնը կ'ամբողջացնէ եւ կ'ճշդէ տղուն ստանալիք ծանօթութիւնը։ Գալով այս առաջին հանգրուանին մէջ ի գործ դրուելիք մեթոտին, յայտնի է թէ նկարածութեան մէջ յորում խնդիր է միայն ցուցնել տղուն ինչ որ գիտէ արդէն, հարկ է ... (հարցական) մեթոտ ըսուածը գործածել, այսինքն հարցումներու միջոցաւ տղուն յիշեցնել գիտցածը։ Իսկ նոր գիտելեաց ուսուցման համար, երբեմն վերլուծական երբեմն համադրական մեթոտը գործածել։ Ուսողութեան, քերականութեան, բնական գիտութեանց մէջ ընդհանրապէս վերլուծական մեթոտ պէտք է գործածել, իսկ պատմութեան, աշխարհագրութեան մէջ, ուր կարելի չէ հնարել և աշակերտաց աչաց առջեւ դնել նկարագրուած առարկաներն, ընծայական մեթոտը պէտք է գործածել լաւագոյնս։ Մեթոտի խնդիրը պարզ է և կրնայ սապէս ամփոփուիլ. պէտք է տղուն ցուցնել ինչ որ գիտէ. պէտք է պատմել իրեն ինչ որ չգիտէ։

Շար.

Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ